

ESIPUHE

Kevään 1998 barometrissä nuoret arvioivat suomalaista peruskoulujärjestelmää sekä perusasteen jälkeisen koulutuksen heille tarjoamia valmiuksia mm. työmarkkinoilla. Tulosten mukaan nuoret arvostavat suomalaista peruskoulua. Peruskoulu tarjoaa nuorille ennen muuta pohjan jatko-opintoihin ja hyvän yleissivistyksen. Tulos vastaa aiempien barometrien tuloksia, joiden mukaan suomalainen koulujärjestelmä antaa nuorille hyvät valmiudet elämään. Samoin nuoret pitävät koulujärjestelmäämme yhtenä kansallisena ylpeyden aiheena.

Nuorten asenteet työttömyyttä ja työmarkkinoiden rakenteellista muutosta kohtaan ovat pysyneet melko muuttumattomina. Työttömyyden nuoret kokevat kielteisenä ja barometrien antaman tuloksen mukaan he ovat valmiit aloittamaan työuransa myös nykyistä joustavammin ja vaihtoehtoisemmin tavoin. Ulkomaille töihin lähtö ei ole muodostunut integraatiokehityksestä huolimatta suomalaisille nuorille todelliseksi vaihtoehdoksi, vaan työura halutaan aloittaa kotimaassa. Työmarkkinoiden rakenteellisiin muutoksiin kuuluu erilaisten pätkättöiden yleistyminen. Barometrien mukaan suomalaiset nuoret uskovat varsin yleisesti myös omalla kohdallaan määräaikaisten työsuhteiden, työttömyyden jaksojen ja ammatin vaihdon tulevan osaksi työuraansa. Työelämässä nuoret uskovat selviävänsä hyvän koulutuksen avulla. Barometrit antavat varsin johdonmukaisen kuvan nuorisosta, joka uskoo koulutuksen mahdollisuuksiin oman työmarkkina-asemansa turvaamiseksi.

Koulujärjestelmän ohella nuoret pitävät myös suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää yhtenä kansallisena ylpeyden aiheena. Kevään 1998 barometrin mukaan nuoret eivät ole halukkaita kohdentamaan julkisen talouden leikkauksia sosiaaliturvaan tai koulutusjärjestelmään. Toisaalta nuoret ovat aiemmissa barometreissä todenneet sosiaaliturvan passivoivan ja vievän yksilöiltä yrittämisen halun. Nuorten voikin ajatella haluavan säilyttää sosiaaliturvan tason ja siihen liittyvät turvaverkot, mutta samalla heidän mielipiteistään kuultaa halua uudistaa sosiaaliturvajärjestelmää kannustavaan suuntaan. Työttömyyteen liittyen nuorten kohdalla on keskusteltu paljon syrjäytymisestä. Kevään barometrissä nuoret saivat arvioida syrjäytymiseen liittyviä määreitä. Samoin nuoret saivat itse määrittellä syrjäytymisen; sen mitä he arvelevat sen olevan tai miten he arvelevat sen ilmenevän. Nämä avovastaukset raportoidaan myöhemmin.

Nuorisobarometriä sarja aloitettiin vuonna 1994. Tuolloin 1990-luvun alussa Suomea kohdannut talouden taantuma oli kasvattanut nuorisotyöttömyyden ennätyslukuihin. Nyt Suomessa talouden tilanne on kääntynyt kasvu-uralle, joka ei kuitenkaan ole näkynyt nopeana työllisyyden paranemisena. Barometriä toteutuksen aikana Suomi on liittynyt myös Euroopan Unionin jäseneksi, joka on ainakin periaatteessa mahdollistanut työvoiman vapaamman liikkumisen.

Kevään 1998 barometrin tulosten mukaan suomalaiset nuoret:

- katsovat työllisyyskehityksen parantuneen
- suhtautuvat työttömyyteen tulevaisuuden vaihtoehtona kielteisesti
- arvostavat työssä työn sisältöä
- uskovat koulutuksen parantavan omaa työmarkkina-asemaansa
- arvioivat omat kokemuksensa peruskoulusta hyvin myönteisiksi
- haluavat säilyttää nykyisen sosiaaliturvan
- ulkomaille lähtö ja yrittäjäyys eivät kuulu tulevaisuuden suunnitelmiin
- ovat tyytyväisiä elämäänsä ylipäätään
- näkevät syrjäytymisen liittyvän henkilökohtaisiin elämänhallinnan vaikeuksiin

Sisällys

1. Johdanto	5
2. Työelämän muutokset	6
<i>Työsuhteiden luonne</i>	
<i>Työnsaantimahdollisuudet ovat parantuneet</i>	
<i>Työttömänä olemisen kokeminen</i>	
<i>Työttömyyden syyt</i>	
3. Työn merkitys ja työelämän muutokset	14
<i>Palkkausjärjestelmän jousto nuorten työntekijöiden kohdalla</i>	
<i>Työn sisältö tärkeää</i>	
4. Nuorten suhtautuminen koulutukseen	18
<i>Koulutus säilyttänyt arvostuksensa</i>	
<i>Kokemukset peruskoulusta myönteisiä</i>	
<i>Peruskoulun nuorille antamat valmiudet</i>	
5. Tulevat viisi vuotta	24
<i>Koulutus säilyttää asemansa tulevaisuuden suunnitelmissa</i>	
<i>Töihin tai opiskelemaan ulkomaille – vaihtoehto ei houkuttele</i>	
<i>Yrittäjyyttä vierastetaan</i>	
6. Julkisten menojen leikkaaminen	29
<i>Vanhukset, terveydenhuolto ja lapsiperheet</i>	
<i>Asuminen, koulutus ja työttömyysturva</i>	
<i>Liikunta- ja nuorisotyö, maatalous ja puolustusmenot</i>	
7. Tyytyväisyys	35
<i>Tyytyväisyys elämään ylipäätään</i>	
<i>Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen</i>	
8. Syrjäytymien	38

Liite: kysymyslomake

1. Johdanto

Ensimmäinen nuorisobarometri toteutettiin vuonna 1994. Tuolloin barometrissä keskityttiin tarkastelemaan nuorten suhdetta työttömyyteen, työttömyyden vaihtoehtoihin sekä nuorten asennoitumista koulutukseen. Barometrien teemat ovat tuon jälkeen laajentuneet. Nuorilta on kysytty mm. heidän yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, suhtautumisesta yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, suhtautumisesta eri toimintaryhmiin, suhteesta koulutukseen sekä nuorten mielipiteistä ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Kevään 1998 barometrissä toistettiin osa jo ensimmäisessä barometrissä olleista työttömyyteen ja koulutukseen liittyvistä kysymyksistä.

Barometrien toteutuksen aikana Suomen kansantalouden tila on kääntynyt selkeälle kasvu-uralle. Työttömyys ei ole kuitenkaan helpottunut kansantalouden kasvun tahdissa. Nuorten asennoitumisesta pitkittyneeseen työttömyyteen ja sen kokemiseen barometrit antavat tietyn kuvan. Suhtautumistaan työttömyyteen nuoret eivät ole juurikaan muuttaneet vuodesta 1994 lähtien. Edelleenkin työttömyyttä ei koeta todellisena olemisen vaihtoehtona. Työttömyyden ohella barometreissä nuorilta on kysytty myös heidän mielipidettään työelämän yleisistä rakenteellisista muutoksista. Kevään 1998 barometrissä nuoret saivat arvioida mm. määräaikaisten työsuhteiden sekä työttömyyden todennäköistä kokemista omalla kohdallaan lähitulevaisuudessa.

Nuorisotyöttömyyden yhtenä hoitokeinona on korostettu ammatillista koulutusta ja sen nuorille tarjoamia mahdollisuuksia sijoittua työmarkkinoille. Nuoret ovatkin barometrien antaman kuvan mukaan säilyttäneet vankan uskon koulutuksen mahdollisuuksiin oman työmarkkinoille sijoittumisensa suhteen. Nuoret suhtautuvat varsin myönteisesti koulutukseen ja ovat valmiit myös täydentämään ammatillista osaamistaan koulutuksen kautta. Kevään 1998 barometrissä nuorilta kysyttiin suomalaiseseen koulukeskusteluun liittyen myös heidän mielipidettään peruskoulusta sekä sen nuorille antamista valmiuksista.

Euroopan integraatiokehitykseen liittyen nuorilta on barometreissä kysytty myös heidän halukkuuttaan lähteä opiskelemaan tai töihin ulkomaille lähitulevaisuudessa. Vaikka barometrien toteutuksen aikana Suomi on liittynyt Euroopan Unionin jäseneksi, nuorten kohdalla ei ole tapahtunut merkittävää mielenkiinnon kasvua ulkomailta tapahtuvaa opiskelua tai työskentelyä kohtaan.

Syrjäytyminen on liitetty julkisessa keskustelussa nuorisotyöttömyyteen sen yhtenä yhteiskunnallisena seurauksena. Kevään 1998 barometrissä nuorilta kysyttiinkin heidän käsitystään syrjäytymiseen liittyvistä seikoista. Samoin nuorilta kysyttiin mielipidettä julkisten menojen leikkausten kohdentamisesta, mikäli kansantalouden tilanne edellyttää tulevaisuudessa lisäleikkauksia. Kevään barometrissä nuoret saivat arvioida myös tyytyväisyyttään omaan elämäänsä kaiken kaikkiaan sekä tyytyväisyyttään omaan taloudelliseen tilanteeseensa.

Vuoden 1998 ensimmäisen nuorisobarometrin haastattelut toteutti Nuorisosian neuvottelukunnan toimesta Tilastokeskus 16. – 27.3.1998 työvoimatutkimuksensa yhteydessä. Otoksena tutkimuksessa oli 1462 suomenkielistä 15-29-vuotiasta nuorta. Ylipeiton jälkeen tutkimuksen netto-otokseksi jäi 1453 henkilöä. Haastatteluja saatiin kaikkiaan 1288 ja kadoksi jäi siten 165 henkilöä (11,4 %). Haastattelun keskimääräinen kesto oli 12 minuuttia.

2. Työelämän muutokset

Työsuhteiden luonne

Nuorisobarometreissä on vuodesta 1996 selvitetty nuorten työsuhteiden luonnetta. Työmarkkinoiden muutos on merkinnyt massatyöttömyyttä 1990-luvulla ja toisaalta pysyviin työsuhteisiin on palkattu tekijöitä yhä harvemmin. Tämän vuosikymmenen aikana työsuhteet ovat pilkkoutuneet määräaikaisiin, osa-aikaisiin ja tilapäisiin työsuhteisiin. Nuorisobarometreissä työsuhteiden luonteen kehitystä nuorten kohdalta on tarkasteltu kolmena vuotena. Työssä olevilta nuorilta on kysytty työsuhteen luonnetta sen pysyvyyden ja määräaikaisuuden sekä osa-aikaisuuden suhteen.

Pysyvissä työsuhteissa barometriin haastatelluista palkansaajista oli tämän kevään tuloksen mukaan 67 % vastanneista. Työsuhteen pysyvyyden ja määräaikaisuuden suhteen tulee eroja miesten ja naisten välillä. Kevään 1998 barometrin mukaan naisista pysyvissä työsuhteissa oli 56 % vastanneista ja miehistä 76 % vastanneista. Samoin ammattikoulun käyneistä nuorista useammat olivat pysyvissä työsuhteissa kuin korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista. Ammattikoulun käyneistä nuorista määräaikaisessa suhteessa oli neljännes (24 %) vastanneista kun taas korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista määräaikaisessa työsuhteessa oli lähes puolet (46 %) barometriin haastatelluista. Samat erot ryhmien välillä ovat tulleet esiin myös kahden edellisvuoden barometreissä.

Työsuhde	Pysyvä	Määräaikainen
NAISET		
vuosi 96	56 %	43 %
vuosi 97	59 %	40 %
vuosi 98	56 %	40 %
MIEHET		
vuosi 96	77 %	20 %
vuosi 97	70 %	27 %
vuosi 98	76 %	23 %

Määräaikaisessa työsuhteessa olevista nuorista 13 % ilmoitti määräaikaisen työnsä olevan työllistämistukipaikka. Vuonna 1997 määräaikaista työtä tekevästä nuorista työllistämistukipaikassa oli 18 % barometriin vastanneista. Osa-aikaisessa työsuhteessa barometriin haastatelluista palkansaajista oli 15 % vastanneista. Myös osa-aikaisuus oli naisten kohdalla miehiä huomattavasti yleisempää. Naisista osa-aikaisessa työssä oli yli viidennes (22 %) vastanneista. Miehistä osa-aikaista työtä ilmoitti tekevänsä alle kymmenen prosenttia barometriin haastatelluista palkansaajista.

Nuorilta kysyttiin kevään 1998 barometrissä myös sitä, kuinka he uskovat työmarkkinoiden rakenteellisten muutosten – työttömyyden ja työsuhteiden määräaikaisuuden – koskettavan heitä itseään lähimpien viiden vuoden aikana. Kaikille barometriin haastatelluille nuorille esitettiin väite *"Lähimmän viiden vuoden aikana työurani tulee muodostumaan pääosin määräaikaisista työsuhteista."* Täysin tai jokseenkin samaa mieltä esitetyn väitteen kanssa oli yli puolet haastatelluista (56 %). Naiset katsoivat miehiä useammin työsuhteiden määräaikaisuuden koskettavan heitä itseään. Naisista väitteen kanssa samaa mieltä oli 61 % vastanneista ja miehistä työuraansa katsoi sisältyvän määräaikaisia työsuhteita lähimmän viiden vuoden aikana puolet (51 %) vastanneista. Palkansaajista määräaikaisten työsuhteiden

teiden uskoi sisältyvän lähimmän viiden vuoden työuraansa 38 % vastanneista. Työttömien nuorten kohdalla määräaikaisten työsuhteiden todennäköisyyteen omalla kohdallaan uskoi puolestaan peräti 75 % vastanneista nuorista.

Määräaikaisten työsuhteiden todennäköisyyteen oman työuran suhteen korkeakoulussa opiskelevat nuoret uskoivat barometrin mukaan useammin kuin ammattikoulussa opiskelevat nuoret. Korkeakouluopiskelijoista peräti 76 % katsoi lähimmän viiden vuoden työuran muodostuvan pääosin määräaikaisista työsuhteista. Vastaavasti ammattikoulussa opiskelevista nuorista ajatteli 65 % barometriin vastanneista. Kaikissa ikäryhmissä opiskelevat nuoret uskoivat työuransa muodostuvan määräaikaisista työsuhteista selkeästi useammin kuin vastaavien ikäryhmien työssäkäyvät nuoret.

”Lähimmän viiden vuoden aikana työurani tulee muodostumaan pääosin määräaikaisista työsuhteista.”

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
KAIKKI	23 %	33 %	16 %	20 %	8 %
miehet	21 %	31 %	17 %	25 %	7 %
naiset	26 %	35 %	15 %	15 %	9 %
palkansaajat	16 %	23 %	22 %	36 %	4 %
työttömät	41 %	34 %	6 %	9 %	11 %

Alueellisesti tarkasteltuna määräaikaisten työsuhteiden yleisyyteen omalla kohdallaan uskoivat Itä-Suomen läänissä asuvat nuoret. Näistä nuorista 59 % katsoi työuransa muodostuvan lähimmän viiden vuoden aikana pääosin määräaikaisista työsuhteista. Vastaavasti pääkaupunkiseudulla asuvista nuorista uskoi oman työuransa muodostuvan lähitulevaisuudessa määräaikaisista työsuhteista vajaa puolet (48 %) barometriin vastanneista.

Barometriin haastatelluilta nuorilta kysyttiin myös heidän omaa arviotaan mahdollisesta työttömyyden henkilökohtaisesta kokemisesta tulevien viiden vuoden aikana. Esitetyn väitteen *”Lähimmän viiden vuoden aikana työttömyys tulee kosketamaan minua henkilökohtaisesti”* kanssa kaikista haastatelluista täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 42 % vastanneista. Miehet ja naiset arvelivat työttömyyden henkilökohtaisen kokemisen selkeästi eri tavoin. Naisista esitetyn väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli lähes puolet (48 %) vastanneista. Miehistä puolestaan arveli työttömyyden koskettavan heitä henkilökohtaisesti lähimmän viiden vuoden aikana runsas kolmannes (35 %) vastanneista.

Arvioihin työttömyyden henkilökohtaisesta kokemisesta lähitulevaisuudessa vaikutti myös nuorten koulutustausta. Ammattikoulun tai –opiston suorittaneet nuoret arvelivat kokevansa työttömyyden henkilökohtaisesti merkittävästi useammin kuin korkeakoulututkinnon suorittaneet nuoret. Ammattikoulun suorittaneista 44 % arveli työttömyyden koskettavan heitä henkilökohtaisesti lähimmän viiden vuoden aikana. Korkeakoulututkinnon suorittaneista vastaavasti arveli 16 % vastanneista. Samoin ammattikoulussa tai –opistossa opiskelevat nuoret katsoivat korkeakoulussa opiskelevia nuoria useammin työttömyyden koskettavan heitä henkilökohtaisesti lähimpien viiden vuoden aikana. Palkansaajista työttömyyden henkilökohtaiseen kokemiseen lähitulevaisuudessa uskoi neljännes vastanneista.

Alueellisesti tarkasteltuna usko työttömyyden henkilökohtaiseen kokemiseen vaihtelee merkittävästi. Pääkaupunkiseudulla asuvista nuorista väitteen *”Lähimmän*

viiden vuoden aikana työttömyys tulee koskettamaan minua henkilökohtaisesti” kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 29 % vastanneista. Vastaavasti Lapin läänissä asuvista nuorista työttömyyden uskoi kohtaavan henkilökohtaisesti lähitu-levaisuudessa lähes kaksi kolmasosaa (62 %) vastanneista.

Nuoria pyydettiin kevään 1998 barometrissä arvioimaan myös omaa ammatillis-ta uraansa ja sen pysyvyyttä. Nuorilta kysyttiin, kuinka todennäköisenä he pitivät ammatin vaihtamista omalla työurallaan. Todennäköisenä kaikista vastaajista am-matin vaihtamista kokonaan työurallaan piti 45 % kaikista vastanneista. Ammatin vaihtamisen todennäköisyys on selkeästi sidoksissa nuorten koulutustaustaan. Ammattikoulun käyneistä nuorista todennäköisenä ammatin vaihtoa tulevilla työ-urallaan piti yli puolet vastanneista (52 %). Korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista omalla kohdallaan ammatin vaihtoa piti puolestaan todennäköisenä 16 % vastanneista. Palkansaajista ammattia uskoi vaihtavansa 40 % vastanneista ja työttömistä tai lomautetuista nuorista todennäköisenä ammatin vaihtoa omalla koh-dallaan piti 55 % barometriin vastanneista.

Työnsaantimahdollisuudet ovat parantuneet

Vuodesta 1994 lähtien barometriin haastatelluilta nuorilta on kysytty heidän käsitys-tään työnsaantimahdollisuuksissa tapahtuneesta muutoksesta viimeksi kuluneiden kuuden kuukauden aikana. Nuorten vastaukset seuraavat talouden kehityksessä tapahtunutta käännettä myönteiseen sekä sitä seurannutta työllisyyden parantu-mista. Vuoden 1996 barometriin haastatelluista nuorista työllisyystilanteen arveli parantuneen 46 % vastanneista. Viime kevään barometriin haastatelluista nuorista vastaavasti arveli jo yli puolet (59 %) vastanneista. Kevään 1998 barometrin mu-kaan työllisyyskehitys on nuorten kohdalla jatkunut edelleen myönteiseen suun-taan. Nyt kaikista barometriin haastatelluista nuorista työllisyystilanteen katsoi ke-hittyneen parempaan suuntaan 72 % kaikista vastanneista. Täysin eri mieltä esite-tytyn väitteen *”Työnsaantimahdollisuuksissa on viimeksi kuluneiden 6 kuukauden aikana tapahtunut yleisesti käänne parempaan”* kanssa kaikista kevään 1998 ba-rometriin vastanneista oli seitsemän prosenttia. Ensimmäisessä nuorisobaromet-rissä vuonna 1994 väitteen kanssa täysin eri mieltä oli joka viides barometriin haastatelluista nuorista.

Työttömät ja lomautetut nuoret kokevat myös työnsaantimahdollisuuksien pa-rantuneen varsin selkeästi. Vuoden 1996 barometriin haastatelluista työttömistä tai lomautetuista nuorista koki työnsaantimahdollisuuksien parantuneen viimeisen puolen vuoden aikana 24 % vastanneista. Tämän kevään barometriin haastatel-luista työttömistä nuorista työnsaantimahdollisuuksien katsoi yleisesti parantuneen jo puolet vastanneista. Palkansaajien kohdalla kehitys on saman suuntainen. Vuonna 1994 barometriin haastatelluista palkansaajista katsoi työllisyystilanteessa tapahtuneen yleisesti käänteen parempaan runsas puolet (52 %) vastanneista. Viime kevään barometriin haastatelluista palkansaajista 68 % katsoi työllisyystilan-teen parantuneen ja kevään 1998 barometriin haastatelluista palkansaajista työllisyytilanteen katsoi kääntyneen yleisesti paremmaksi jo 77 % vastanneista.

”Työnsaantimahdollisuuksissa on viimeksi kuluneiden kuuden kuukauden aikana tapahtunut yleisesti käänne parempaan.”

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
<i>KAIKKI</i>					
vuosi 94	9 %	37 %	26 %	20 %	9 %
vuosi 95	11 %	44 %	25 %	12 %	9 %
vuosi 96	8 %	37 %	27 %	18 %	10 %
vuosi 97	13 %	46 %	23 %	10 %	8 %
vuosi 98	19 %	54 %	15 %	7 %	6 %
<i>TYÖTTÖMÄT</i>					
vuosi 94	9 %	29 %	27 %	27 %	8 %
vuosi 95	9 %	37 %	27 %	26 %	1 %
vuosi 96	5 %	19 %	31 %	36 %	9 %
vuosi 97	11 %	32 %	31 %	22 %	4 %
vuosi 98	17 %	33 %	26 %	22 %	2 %

Naisten ja miesten välillä on eroja käsityksissä työnsaantimahdollisuuksien paranemisesta. Naisista esitetyn väitteen kanssa samaa mieltä oli kevään 1998 barometrissä 70 % vastanneista ja miehistä täysin tai jokseenkin samaa mieltä työnsaantimahdollisuuksien paranemisen suhteen oli 74 % vastanneista. Ero naisten ja miesten suhtautumisen välillä on kuitenkin tasaantunut. Vuoden 1997 kevään barometriin haastatelluista naisista työnsaantimahdollisuuksien katsoi parantuneen 56 % vastanneista ja miehistä tuolloin katsoi työttömyyden taittuneen 63 % vastanneista. Ensimmäiseen nuorisobarometriin vuonna 1994 haastatelluista naisista katsoi työllisyyden kääntyneen parempaan 40 % ja miehistä vastaavasti uskoi tapahtuneen 51 % vastanneista.

Työllisyystilanteen myönteiseen kehitykseen aiemmissa barometreissa kriittisimmin ovat suhtautuneet vanhimpaan (25–29-vuotiaat) haastateltuun ikäryhmään kuuluneet ja haastatteluhetkellä työttömänä olleet nuoret. Vuoden 1997 barometrin mukaan tähän ryhmään kuuluneista nuorista 39 % katsoi työllisyystilanteen parantuneen yleisesti viimeisen kuuden kuukauden aikana. Kevään 1998 barometrin mukaan vastaavasti tämän ryhmän nuorista 46 % katsoi työllisyystilanteen kohentuneen. Samoin työttömien ja vailla mitään ammatillista koulutusta olevien nuorten ryhmässä työllisyyden katsottiin parantuneen viimeisen puolen vuoden aikana tämän kevään barometrin mukaan yleisemmin kuin vuosi sitten toteutetussa haastattelussa. Ryhmä on kuitenkin lukumääräisesti koko otoksessa niin pieni, ettei kovin varmoja johtopäätöksiin ryhmän todellisista mielipiteistä voi vetää. Haastatteluhetkellä opiskelevien nuorten keskuudessa työllisyyden koetaan erityisesti parantuneen. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista 83 %, opistoasteella opiskelevista 74 % ja ammattikouluasteella opiskelevista 69 % katsoi työnsaantimahdollisuuksissa tapahtuneen yleisesti käänne parempaan viimeisen kuuden kuukauden aikana.

Työllisyystilanteen paraneminen koetaan eri tavoin eri puolilla maata. Pääkaupunkiseudulla asuvista nuorista peräti 83 % katsoi työnsaantimahdollisuuksissa tapahtuneen yleisesti käänne parempaan viimeisen puolen vuoden aikana. Itä-Suomen läänin alueella asuvista nuorista työllisyystilanteen katsoi yleisesti kääntyneen parempaan puolestaan 63 % vastanneista. Lapin läänissä asuvista nuorista työllisyystilanteen katsoi parantuneen 74 % ja Oulun läänissä asuvista nuorista 69 % vastanneista.

Nuoria on pyydetty barometreissa myös arvioimaan omaa työuraansa sekä sitä kautta saavutettavaa yhteiskunnallista asemaa suhteessa vanhempiensa yhteiskunnalliseen asemaan. Kevään 1996 barometriin haastatelluista nuorista 57 % oli esitetyn väitteen *”Työurallani tulen saavuttamaan paremman yhteiskunnallisen aseman kuin mitä vanhemmillani on”* kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista esitetyn väitteen kanssa samaa mieltä oli lähes kaksi kolmasosaa (65 %) vastanneista. Kevään 1997 barometriin vastanneista nuorista puolestaan 68 % uskoi saavuttavansa työurallaan vanhempiin paremman yhteiskunnallisen aseman.

Vuoteen 1996 verrattuna käsitys vanhempia paremmasta yhteiskunnallisesta asemasta on yhteinen lähestulkoon kaikille vastaajaryhmille. Työttömistä tai lomautetuista nuorista keväällä 1996 vanhempiin parempaan yhteiskunnalliseen asemaan omalla kohdallaan uskoi 39 % vastanneista. Kevään 1998 barometriin haastatelluista työttömistä nuorista puolestaan yli puolet (54 %) uskoi saavuttavansa omalla työurallaan vanhempiin paremman yhteiskunnallisen aseman. Kevään 1997 barometriin haastatelluista työttömistä nuorista uskoi vastaavalla tavalla 52 % vastanneista.

Nuorimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä usko oman työuran tuomaan yhteiskunnalliseen asemaan on vahvinta. 15–19-vuotiaista 72 % uskoi saavuttavansa työurallaan vanhempiin paremman yhteiskunnallisen aseman. Vastaavasti ikäryhmässä 25–29-vuotiaat 57 % vastanneista uskoi työuransa johtavan vanhempiin parempaan yhteiskunnalliseen asemaan. Koulutustaustan kautta tarkasteltuna korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista 72 % uskoi omalla kohdallaan vanhempiin parempaan yhteiskunnallisen asemaan. Ammattikoulun käyneistä nuorista puolestaan 53 % katsoi työuransa tuovan heille vanhempiin paremman yhteiskunnallisen aseman.

Nuoret katsovat varsin yleisesti työnsaantimahdollisuuksissa tapahtuneen käänteen parempaan. Kuitenkin nuoret katsovat massatyöttömyyden seurauksena pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrän kasvavan. Barometrissä esitetyn väitteen *”Pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä tulee kasvamaan”* kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli yli puolet (54 %) vastanneista. Vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) lähes kaksi kolmasosaa (64 %) katsoi pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrän kasvavan. Työttömistä tai lomautetuista nuorista kolmannes (32 %) oli esitetyn väitteen suhteen täysin samaa mieltä kun vastaava luku koko aineistossa oli 17 %.

Kevään 1998 barometrissä haastatelluille nuorille esitettiin myös väite *”Suomessa työttömyyttä on liioiteltu eli kyllä jokaiselle tekeväälle työtä löytyy.”* Väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä kaikista haastatelluista oli 41 %. Miehistä työttömyyttä katsoi Suomessa liioitellun 42 % ja naisista 39 % barometriin vastanneista. Suhtautumisessa esitettyyn väitteeseen tuli eroja myös eri ikäryhmien välillä. Ikäryhmässä 20-24-vuotiaat väitteen kanssa samaa mieltä oli 44 % vastanneista ja vanhimmassa ikäryhmässä (25-29-vuotiaat) vastaavasti työttömyyttä katsoi Suomessa liioitellun 37 % vastanneista. Myös ammattikoulun käyneet katsoivat korkeakoulututkinnon suorittaneita useammin työttömyyttä liioitellun. Ammattikoulussa barometrin toteuttamisen hetkellä opiskelevista katsoi Suomessa työttömyyttä liioitellun puolet vastanneista. Korkeakouluopiskelijoista vastaavasti ajatteli jokaiselle tekeväälle työtä löytyvän 36 % vastanneista.

Työttömänä olemisen kokeminen

Nuorisobarometreissa on vuodesta 1994 lähtien selvitetty nuorten suhdetta työttömyyteen ja sen kokemiseen. Työttömyys on liitetty julkisessa keskustelussa syrjäy-

tymiseen ja korkean työttömyyden on arveltu yleisesti merkitsevän nuorten kohdalla työttömyyden hyväksymistä todellisenä olemisen vaihtoehtona. Työttömyyden kokemista barometreissä on selvitetty väitteellä ”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu.” Vaikka työttömyys onkin jatkunut korkeana, nuoret eivät näytä barometriin antamien tulosten perusteella kokevan työttömyyttä todellisenä olemisen vaihtoehtona toimeentuloturvasta huolimatta. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista 59 % oli esitetyn väitteen ”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu” suhteen eri mieltä. Barometriin toteuttamisen aikana luku ei ole juurikaan muuttanut; runsas puolet barometreihin haastatelluista nuorista on vuosittain kokenut työttömyyden kielteisenä asiana, vaikka toimeentulo olisikin turvattu.

Eroja työttömyyden kokemisen suhteen on miesten ja naisten välillä. Miehet ovat kokeneet naisia useammin työttömyyden pahaksi asiaksi barometriin antamien tulosten mukaan. Kevään 1998 barometrin mukaan miehistä lähes kaksi kolmasosaa (62 %) koki työttömyyden pahana. Naisista vastaavasti työttömyyteen suhtautui 57 % vastanneista. Kevään 1997 barometrissä miehistä työttömyyden koki pahana asiana 61 % ja naisista vastaavasti koki 54 % vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna työttömyys koetaan pahaksi useimmin vanhemmissa barometriin haastatelluissa ryhmissä. Nuorimmassa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) runsas puolet (51 %) vastanneista koki työttömyyden pahaksi. Vanhimmassa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) työttömyyden koki pahana asiana jo 64 % vastanneista. Palkansaajista työttömyyden koki turvasta toimeentulosta huolimatta pahaksi kaksi kolmasosaa vastanneista. Työttömänä tai lomautettuna olevista nuorista vastaavasti koki tasan puolet barometriin vastanneista.

Nuorten oman koulutustaustan kautta tarkasteltuna työttömyys koetaan sitä useammin pahana asiana mitä korkeampi nuoren koulutus on. Korkeakoulututkinnon suorittaneista työttömyyden koki kielteisenä 81 % vastanneista ja ammattikoulun käyneistä vastaavasti koki 60 % vastanneista. Haastatteluhetkellä korkeakouluasteella opiskelevista nuorista työttömyyden koki pahana asiana kaksi kolmasosaa vastanneista ja ammattikoulussa opiskelevista työttömyyden koki kielteisenä runsas puolet (52 %) vastanneista.

”Työttömänä olo ei ole paha asia, jos toimeentulo on turvattu.”

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
KAIKKI					
vuosi 94	14 %	25 %	32 %	26 %	3 %
vuosi 95	14 %	28 %	30 %	27 %	2 %
vuosi 96	15 %	27 %	32 %	24 %	2 %
vuosi 97	14 %	26 %	32 %	26 %	3 %
vuosi 98	13 %	27 %	33 %	26 %	1 %
TYÖTTÖMÄT					
vuosi 94	17 %	30 %	29 %	21 %	3 %
vuosi 95	17 %	36 %	24 %	22 %	1 %
vuosi 96	20 %	31 %	26 %	22 %	1 %
vuosi 97	25 %	22 %	30 %	21 %	3 %
vuosi 98	16 %	31 %	29 %	21 %	3 %

Nuoret kokevat barometriin antaman tuloksen mukaan työttömyyden keskeiseksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Nuoret eivät myöskään koe työttömyyttä todelliseksi olemisen vaihtoehdoksi, vaan barometriin antaman kuvan mukaan nuoret ovat halukkaita aloittamaan työuran vaihtoehtoisinkin keinoin. Nuorilta on kysytty myös vuoden 1995 ja kevään 1998 barometrissä halukkuutta tinkiä omasta elintasostaan työllisyystilanteen parantamiseksi. Kevään 1995 barometriin haastatelluista kaikista nuorista yli puolet (54 %) oli valmis tinkimään omasta elintasostaan työllisyystilanteen parantamiseksi. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista vastaavasti oli valmis toimimaan 52 % vastanneista.

Kevään 1995 barometriin haastatelluista naisista ilmoitti 56 % valmiuden tai halukkuuden tinkiä elintasostaan, jos vain työllisyystilanne paranisi. Tuolloin barometriin haastatelluista miehistä vastaavasti ajatteli omasta valmiudestaan 52 % vastanneista. Kevään 1998 barometriin haastatelluista naisista puolestaan valmiuden tinkiä omasta elintasostaan ilmoitti 53 % vastanneista ja miehistä vastaavasti ajatteli 52 % vastanneista. Palkansaajien kohdalla valmius tinkiä elintasostaan yleisen työllisyystilanteen parantamiseksi on vähentynyt eri ryhmistä eniten. Vuonna 1995 palkansaajista yli puolet (51 %) katsoi olevansa valmis tinkimään työllisyyden parantamiseksi omasta elintasostaan. Kevään 1998 barometriin haastatelluista palkansaajista vastaavasti ajatteli omasta valmiudestaan 46 % vastanneista. Ryhmien välillä tulee eroja tarkasteltaessa nuorten koulutusta tai opiskelupaikkaa haastateltuhetkellä. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista halukkuuden elintasostaan tinkimiseen ilmoitti 51 % vastanneista ja korkeakouluasteella opiskelevista vastaavasti katsoi olevansa valmiita tinkimään elintasostaan työllisyystilanteen parantamiseksi 57 % vastanneista.

Massatyöttömyyteen liittyy olennaisesti yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kokeminen tai kasvaminen eri väestöryhmien välillä. Nuorilta on barometreissä kysytty heidän käsitystään sosiaalisen eriarvoisuuden kehityksestä Suomessa 1990-luvun aikana. Syksyn 1996 barometriin haastatelluista nuorista 70 % oli esitetyn väitteen *"Sosiaalinen eriarvoisuus on kasvanut eri väestöryhmien välillä"* joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista puolestaan 69 % katsoi sosiaalisen eriarvoisuuden kasvaneen. Täysin samaa mieltä esitetyn väitteen suhteen vuonna 1996 oli neljännes vastanneista ja keväällä 1998 täysin samaa mieltä oli 32 % vastanneista. Sosiaalisen eriarvoisuuden kasvun näyttävät barometriin mukaan kokeneen ennen muuta naiset. Vuoden 1996 barometriin haastatelluista naisista eriarvoisuuden katsoi kasvaneen 77 % vastanneista ja kevään 1998 barometriin haastatelluista naisista vastaavasti katsoi eriarvoisuuden lisääntyneen 72 % vastanneista. Miesten kohdalla vastaava luku vuonna 1996 oli 63 % ja vuonna 1998 miehistä eriarvoisuuden katsoi kasvaneen Suomessa 66 % vastanneista.

Sosiaalisen eriarvoisuuden kasvun kokemiseen vaikuttaa myös vastaajan ikä. Vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) peräti 79 % kevään 1998 barometriin vastanneista katsoi eriarvoisuuden lisääntyneen. Nuorimmassa haastatellussa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) eriarvoisuuden katsoi kasvaneen Suomessa 59 % vastanneista. Eriarvoisuuden kasvun kokemiseen vaikuttaa myös nuoren koulutus. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista 59 % katsoi eriarvoisuuden kasvaneen. Vastaavasti korkeakouluasteella opiskelevista nuorista katsoi eriarvoisuuden lisääntyneen 1990-luvun Suomessa 78 % vastanneista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista eriarvoisuuden koki kevään 1998 barometriin mukaan kasvaneen 73 % vastanneista. Luku on sama kuin syksyn 1996 barometriin vastanneiden työttömien nuorten kohdalla saatiin.

Työttömyyden syyt

Nuorilta on kevään 1996 ja 1997 barometreissä tiedusteltu työllistymisen esteitä heidän omalla kohdallaan sekä nuorten työllistymisen yleisiä esteitä. Kevään 1997 barometrin mukaan nuoret kokevat oman työllistymisen esteenä ennen muuta työn puutteen asuinpaikkakunnalla. Yli puolet (57 %) vastanneista katsoi keväällä 1997 työllistymisen esteeksi juuri työn puuttumisen asuinpaikkakunnalta. Vähäisen työkokemuksen mainitsi 44 % vastanneista nuorten työllistymisen esteeksi ja puutteellisen koulutuksen katsoi estävän nuorten työllistymistä kolmannes keväällä 1997 nuorten työllistymisen.

Kevään 1998 barometrissä työttömiltä nuorilta kysyttiin heidän käsitystään oman työllistymisen tai työmarkkinoille sijoittumisen esteistä. Barometriin haastatetuille työttömille nuorille ei annettu vaihtoehtoja työllistymisen esteistä, vaan he saivat itse mainita tärkeimmän työn saantia omalla kohdallaan estävän tekijän. Merkittävimmäksi työllistymisen esteeksi työttömät nuoret kokivat koulutuksen puutteen tai puutteellisen ammattitaidon. Erityisesti työttömät ja vailla koulutusta olevat nuoret katsoivat kohdallaan juuri ammatillisen koulutuksen muodostuneen keskeisimmäksi esteeksi työmarkkinoille sijoittumisen suhteen.

Puutteellisen koulutuksen tai ammattitaidon puutteen ohella nuoret mainitsivat keskeisenä työllistymisen esteenä työn puutteen asuinpaikkakunnalla sekä työkokemuksen puutteen. Erityisesti ammattikoulun käyneiden nuorten kohdalla työllistymisen esteeksi nousi heidän omassa maininnoissaan ammattia vastaavan työn puute asuinpaikkakunnalla. Samoin ammatillisen koulutuksen omaavat nuoret mainitsivat usein työn puutteen ohella työkokemuksen puutteen. Useissa työttömien nuorten kommentteissa omista työllistymisen esteistä yhdistyivät myös ammattitaidon puute tai sen vanhentuminen, työkokemuksen puute sekä yleinen työpaikkojen vähyys.

3. Työn merkitys ja työelämän muutokset

Palkkausjärjestelmän jousto nuorten työntekijöiden kohdalla

Nuorisobarometreissä on haastatelluilta nuorilta kysytty koulutuksen arvostusta ja työmarkkinoiden muutoksen kokemista. Työttömyyden kokemisen ohella barometrissä nuorilta on kysytty heidän halukkuuttaan aloittaa työura joustavin tai poikkeavin keinoin. Nuoret ovat johdonmukaisesti ilmoittaneet olevansa valmiita mm. tekemään työttömänä olon sijasta jotakin yleensä yhteiskuntaa hyödyttävää työtä. Samoin työttömät nuoret ovat ilmoittaneet halukkuutensa toimia tai työskennellä nuorten työpajoissa. Vuodesta 1994 lähtien barometrissä on ollut kysymys palkkausjärjestelmän joustosta. Vuosittain nuorilta on kysytty mielipidettä väitteeseen ”Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka.” Palkkausjärjestelmän jouston nuorten työntekijöiden kohdalla vuonna 1994 hyväksyi lähes kaksi kolmasosaa (64 %) barometriin haastatelluista nuorista. Tuon jälkeen suhtautuminen työuran aloittamiseen normaalipalkkaa pienemmällä korvauksella on muuttunut kriittisemmäksi. Vuonna 1997 esitetyn väitteen hyväksyi puolet vastanneista nuorista.

Työttömien nuorten kohdalla suhtautuminen palkkausjärjestelmän joustoon työuraansa aloittavien nuorten kohdalla on kehittynyt barometriin toteutusajankohtana samankaltaisesti. Vuonna 1994 työttömistä nuorista väitteen hyväksyi joko täysin tai jokseenkin 65 % vastanneista ja kevään barometriin haastelluista työttömistä väitteen hyväksyi 56 %. Kevään 1998 barometriin kaikista haastatelluista nuorista palkkausjärjestelmän jouston nuorten ja työuraansa aloittavien kohdalla hyväksyi edelleen yli puolet (54 %) vastanneista. Haastatteluhetkellä työttömänä tai lomautettuna olleista nuorista esitetyn väitteen hyväksyi 52 % vastanneista.

”Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka.”

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
KAIKKI					
vuosi 94	31 %	33 %	15 %	20 %	1 %
vuosi 95	23 %	32 %	18 %	25 %	1 %
vuosi 96	23 %	32 %	19 %	24 %	2 %
vuosi 97	18 %	32 %	21 %	27 %	2 %
vuosi 98	21 %	33 %	23 %	22 %	1 %
TYÖTTÖMÄT					
vuosi 94	31 %	34 %	15 %	20 %	1 %
vuosi 95	23 %	32 %	17 %	26 %	3 %
vuosi 96	28 %	25 %	18 %	27 %	3 %
vuosi 97	21 %	35 %	20 %	21 %	3 %
vuosi 98	24 %	28 %	22 %	26 %	1 %

Naiset ovat olleet palkkausjärjestelmän joustoa kohtaan miehiä merkittävästi kriittisempiä koko barometriin toteuttamisen ajan. Vuonna 1994 nuoren työuran aloittamisen normaalipalkkaa pienemmällä korvauksella hyväksyi miehistä 66 % vas-

tanneista. Tuolloin barometriin haastatelluista naisista esitetyn väitteen suhteen täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 62 %. Erot sukupuolten välillä suhtautumisessa palkkausjärjestelmän joustoon ovat kasvaneet. Kevään 1997 barometriin haastatelluista naisista palkkausjärjestelmän jouston hyväksyi 42 % vastanneista ja miehistä väitteen hyväksyi puolestaan 59 % vastanneista. Kevään 1998 barometrissä ero sukupuolten välillä on vain kasvanut. Barometriin haastatelluista naisista väitteen hyväksyi 45 % vastanneista. Miehistä vastaavasti palkkausjärjestelmän jouston nuorten kohdalla hyväksyi 63 % vastanneista.

Barometriin haastatelluista palkansaajista väitteen hyväksyi yli puolet (53 %) vastanneista. Ensimmäiseen nuorisobarometriin vuonna 1994 haastatelluista palkansaajista palkkausjärjestelmän jouston nuorten kohdalla hyväksyi puolestaan 64 % vastanneista. Koululaisista ja opiskelijoista väitteen hyväksyi vuonna 1994 63 % ja vastaavasti väitteen suhteen täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli kevään 1998 barometriin haastatelluista koululaisista ja opiskelijoista 54 % vastanneista.

"Työhön tulevan nuoren palkka voisi aluksi olla vähemmän kuin vastaavan tehtävän normaalipalkka."

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
PALKANSAAJAT					
vuosi 94	31 %	32 %	13 %	21 %	2 %
vuosi 95	26 %	30 %	20 %	24 %	1 %
vuosi 96	27 %	33 %	16 %	23 %	1 %
vuosi 97	22 %	31 %	16 %	29 %	2 %
vuosi 98	24 %	30 %	22 %	24 %	1 %
OPISKELIJAT					
vuosi 94	29 %	35 %	16 %	20 %	1 %
vuosi 95	22 %	34 %	18 %	24 %	1 %
vuosi 96	18 %	32 %	22 %	24 %	3 %
vuosi 97	13 %	32 %	26 %	27 %	2 %
vuosi 98	18 %	36 %	25 %	20 %	1 %

Työmarkkinoihin liittyen kevään 1998 barometrissä nuorilta haastatelluilta kysyttiin myös heidän käsitystään työnantajien ja työntekijöiden välisen suhteen kehityksestä tällä vuosikymmenellä. Barometrissä nuorille esitettiin väite *"Työntekijöiden ja työnantajien väliset ristiriidat ovat Suomessa vähentyneet tällä vuosikymmenellä."* Kaikista barometriin haastatelluista nuorista 42 % katsoi työnantajien ja työntekijöiden välisten ristiriitojen vähentyneen Suomessa tällä vuosikymmenellä. Ristiriidat työnantajien ja työntekijöiden välillä naiset kokevat miehiä useammin. Naisista ristiriitojen katsoi vähentyneen 39 % vastanneista. Barometriin haastatelluista miehistä ristiriitojen koki puolestaan vähentyneen 45 % vastanneista. Barometriin haastatelluista palkansaajista työnantajien ja työntekijöiden välisten ristiriitojen koki vähentyneen 39 % vastanneista. Työttömien tai lomautettujen nuorten kohdalla työmarkkinaosapuolten välisten ristiriitojen koki tällä vuosikymmenellä vähentyneen 41 % vastanneista.

Työn sisältö tärkeää

Nuorilta haastatelluilta on kysytty myös sitä, mitkä seikat heidän mielestään ovat tärkeitä työelämässä. Kevään 1997 barometrissä haastatelluille annettiin vaihtoehtoina tärkeimpänä asiana työssä palkan määrä, työsuhteen pysyvyys ja työn sisältö. Tuolloin kaikista vastanneista kaksi kolmasosaa (66 %) piti tärkeimpänä asiana työssä työn sisältöä. Työsuhteen pysyvyyttä arvosti tuolloin tärkeimpänä asiana neljännes (24 %) vastanneista ja palkan määrää piti tärkeimpänä joka kymmenes (9 %) vastanneista. Erityisesti työn sisältö tärkeimpänä seikkana työssä olossa korostui naisten keskuudessa. Heistä 73 % piti vuonna 1997 työn sisältöä tärkeimpänä asiana työssä olon kannalta. Miehistä vastaavasti ajatteli työn sisällöstä 59 % vastanneista.

Kevään 1998 barometrissä vaihtoehtoina tärkeimmäksi asiaksi työssä haastatelluille nuorille annettiin palkan määrä, työsuhteen pysyvyys, työn sisältö, työn sosiaalinen arvostus ja työn kautta syntyvät sosiaaliset suhteet. Nuoret pitivät työn sisältöä edelleenkin tärkeimpänä asiana työssä olossa. Yli puolet (51 %) barometriin haastatelluista piti työn sisältöä tärkeimpänä asiana työssä. Työsuhteen pysyvyyttä piti tärkeimpänä asiana työssä olon kannalta 28 % vastanneista ja palkan määrää korosti työn kannalta tärkeimpänä asiana joka kymmenes (12 %) vastanneista. Työn kautta syntyviä ihmissuhteita piti tärkeimpänä asiana kaikista vastanneista 6 % ja työn sosiaalista arvostusta 2 % vastanneista.

Miesten ja naisten välillä tulee eroja työssä olon tärkeintä asiaa määriteltäessä. Barometriin haastatellut miehet arvostavat työsuhteessa naisia useammin palkan määrää sekä työsuhteen pysyvyyttä. Miehistä palkan määrää piti tärkeimpänä asiana työssä 16 % vastanneista kun naisista vastaavasti ajatteli 7 % barometriin vastanneista. Työsuhteen pysyvyyttä miehistä piti tärkeimpänä asiana lähes kolmannes (32 %) vastanneista ja naisista puolestaan työsuhteen pysyvyyttä arvosti työssä olon kannalta neljännes vastanneista. Naiset arvostavat barometrin mukaan työssä ennen muuta työn sisältöä. Naisista 60 % mainitsi työn sisällön tärkeimpänä asiana työssä olon kannalta. Miehistä työn sisältöä piti puolestaan tärkeimpänä 43 % barometriin vastanneista.

Koulutustaustan kautta tarkasteltuna tulee eroja eri vastaajaryhmien kesken työsuhteen tärkeintä asiaa kysyttäessä. Ammattikoulun suorittaneista nuorista 39 % piti työn sisältöä tärkeimpänä asiana ja 36 % korosti työsuhteen kannalta tärkeimpänä seikkana työsuhteen pysyvyyttä. Korkeakoulututkinnon suorittaneista puolestaan 84 % piti tärkeimpänä asiana työssä olon kannalta työn sisältöä. Tässä ryhmässä työsuhteen pysyvyyden arvosti tärkeimmäksi asiaksi 6 % vastanneista. Haastatteluhetkellä ammattikoulussa opiskelevista työn sisältöä piti työssä olossa tärkeimpänä asiana 46 % vastanneista ja korkeakouluasteella opiskelevista sisältöä piti tärkeimpänä seikkana 83 % barometriin vastanneista.

Työttömien tai lomautettujen nuorten kohdalla työssä olon tärkeimpänä asiana korostui työsuhteen pysyvyys. Näistä nuorista 40 % korosti juuri työsuhteen pysyvyyttä tärkeimpänä asiana työssä olon kannalta. Työn sisältöä työttömistä tai lomautetuista nuorista piti työssä tärkeimpänä asiana 38 % vastanneista. Palkansaa- jien ryhmässä vastaavasti työn sisältöä arvosti 49 % vastanneista ja työsuhteen pysyvyyttä arvosti tärkeimpänä asiana työssä olossa 29 % vastanneista.

Vaikka barometriin haastatellut nuoret pitävätkin työn sisältöä tärkeimpänä asiana työsuhteessa, ovat he valmiit tekemään kuitenkin myös ikävääkin työtä, jos siitä maksettava palkka vain on riittävän hyvä. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista 68 % oli esitetyn väitteen *"Olen valmis tekemään ikävääkin työtä, jos palkka siitä vain on riittävän hyvä"* kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Miehet ovat naisia useammin valmiita tekemään ikävääkin työtä kunnon palkalla. Miehistä ikävään työhön hyvällä palkalla oli valmiita 75 % barometriin vastanneista.

Naisten kohdalla ikävän työn hyvällä palkalla oli valmis vastaanottamaan puolestaan 62 % vastanneista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista ikävään työhön kunnan palkalla oli valmis lähtemään 84 % vastanneista. Palkansaajista ikävän työn oli valmis vastaanottamaan kunnan korvauksella 67 % barometriin vastanneista. Koululaisista ja opiskelijoista vastaavasti ikävään työhön oli valmis ryhtymään 65 % vastanneista.

Koulutustaustan kautta tarkasteltuna valmius ikävän työn vastaanottamiseen vähenee nuoren koulutuksen kasvaessa. Ammattikoulussa opiskelevista ikävän työn oli valmis vastaanottamaan hyvällä palkalla 83 % vastanneista ja korkeakouluasteella opiskelevista ikävään työhön oli valmis runsas puolet (53 %) vastanneista.

4. Nuorten suhtautuminen koulutukseen

Koulutus säilyttänyt arvostuksensa

Nuorisobarometreissa on vuodesta 1994 lähtien kysytty nuorten suhdetta koulutukseen ja erityisesti koulutuksen merkitystä nuorten työllistymisen suhteen. Nuoret ovat barometreissä johdonmukaisesti korostaneet koulutuksen merkitystä oman työllistymisensä tai nuorten työllistymisen suhteen yleensä. Barometrien mukaan nuoret kokevat koulutuksen keskeiseksi kanavaksi työmarkkinoille sijoittumisen suhteen. Samoin barometrit ovat antaneet kuvan nuorisosta, joka katsoo työmarkkinoilla pysymisen tai oman työmarkkina-aseman vahvistamisen vaativan ammattitaidon tai osaamisen jatkuvaa päivittämistä. Työllistymisen esteiden kohdalla nuoret ovat maininneet barometreissä kolme keskeistä syytä: työn puute asuinpaikkakunnalla, vähäinen työkokemus ja riittämätön ammatillinen koulutus. Työttömät nuoret ovat suhtautuneet koulutukseen muiden vertailuryhmien tavoin. Myös haastattelujen aikana työttömänä tai lomautettuna olleet nuoret ovat kokeneet koulutuksen keskeiseksi työllistymisen väyläksi myös omalla kohdallaan.

Paitsi että nuoret arvostavat koulutusta työllistymisen suhteen, he kokevat koululaitoksen myös yhdeksi keskeiseksi kansallisen ylpeyden aiheeksi. Syksyn 1997 barometrissä yhdeksän kymmenestä nuoresta katsoi suomalaisilla olevan kansallista ylpeyden aiheita koululaitoksesta joko paljon tai jonkin verran. Samoin nuoret arvelivat yleisesti koululaitoksen antaneen heille hyvät valmiudet toimia yhteiskunnan jäsenenä. Lähes 90 % syksyn 1997 barometriin haastatelluista nuorista koki koululaitoksen antaneen heille valmiudet toimia yhteiskunnan jäsenenä.

Kevään 1998 barometrissä toistettiin aiemmissa barometreissä esitetty väite *"Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia."* Koulutukseen liittyen nuorilta kysyttiin tämän kevään barometrissä myös heidän suhdettaan perusasteen jälkeiseen koulutukseen, ammatilliseen täydennyskoulutukseen sekä mielipiteitä ja kokemuksia peruskoulusta ja sen antamista valmiuksista. Ensimmäisessä nuorisobarometrissä vuonna 1994 kaikista haastatelluista nuorista 87 % oli esitetyn väitteen *"Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia"* kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Tuon jälkeen nuoret ovat antaneet koulutukselle vieläkin tärkeämmän roolin työmarkkinoille sijoittumisen suhteen. Tämän kevään barometrissä kaikista haastatelluista nuorista 94 % katsoi koulutuksen parantavan työnsaantimahdollisuuksia. Ainoastaan yksi prosentti kaikista haastatelluista katsoi, ettei koulutuksella ole olennaisesti vaikutusta työnsaantimahdollisuuksiin.

Haastatteluhetkellä työttömänä tai lomautettuna olleiden nuorten suhtautuminen koulutukseen ei juurikaan poikkea muiden nuorten käsityksistä. Vuonna 1994 työttömistä tai lomautetuista nuorista koulutuksen katsoi parantavan työnsaantimahdollisuuksia oleellisesti 83 % vastanneista. Tämän kevään barometriin haastatelluista työttömistä tai lomautetuista nuorista vastaavasti koki 90 % vastanneista. Työttömien nuorten kohdalla viime vuodesta on tapahtunut lievää kriittisyyden kasvua, kun tarkastellaan esitetyn väitteen *"Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia"* suhteen täysin samaa mieltä olevien osuutta. Viime keväänä työttömistä tai lomautetuista nuorista väitteen kanssa täysin samaa mieltä oli 64 % vastanneista ja tänä keväänä puolestaan väitteen hyväksyi täysin 59 % vastanneista. Täysin eri mieltä koulutuksen vaikutuksesta työnsaantimahdollisuuksiin työttömistä nuorista oli tämän kevään barometrin mukaan 4 % vastanneista.

"Koulutus parantaa olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia."

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
KAIKKI					
vuosi 94	57 %	30 %	9 %	3 %	1 %
vuosi 95	68 %	24 %	5 %	2 %	1 %
vuosi 96	65 %	24 %	8 %	2 %	1 %
vuosi 97	66 %	27 %	4 %	1 %	1 %
vuosi 98	70 %	24 %	4 %	1 %	1 %
TYÖTTÖMÄT					
vuosi 94	53 %	30 %	11 %	6 %	1 %
vuosi 95	63 %	27 %	7 %	3 %	1 %
vuosi 96	62 %	29 %	7 %	2 %	0 %
vuosi 97	64 %	27 %	3 %	3 %	3 %
vuosi 98	59 %	30 %	5 %	4 %	2 %

Kriittisinä ryhminä työllisyyskehitykseen barometreissä ovat suhtautuneet työttömät ja vailla mitään ammatillista koulutusta olevat nuoret sekä ikäryhmän 25–29-vuotiaat työttömät nuoret. Kuitenkin näissäkin ryhmissä koulutuksen rooli työmarkkinoille sijoittumisen suhteen tunnustetaan varsin yleisesti. Ryhmät ovat koko otoksessa pieniä, mutta koulutuksen arvostuksen suhteen näiden ryhmien asennoitumisessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia tähän asti toteutettujen barometrien mukaan.

Työelämän muutosten yhteydessä Suomessa on korostettu kuluvan vuosikymmenen aikana elinikäisen oppimisen periaatetta ja tuon periaatteen omaksumista. Nuorilta kysyttiin kevään 1997 barometrissä heidän suhdettaan elinikäiseen oppimiseen väitteellä *"Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista"*. Tuolloin väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 78 % haastatelluista nuorista. Tämän kevään barometriin haastatelluista nuorista työelämässä pysymisen katsoi edellyttävän jatkuvaa kouluttautumista 83 % kaikista vastanneista. Täysin samaa mieltä esitetyn väitteen kanssa olevien nuorten osuus näyttäisi barometrien antaman tuloksen mukaan vain kasvavan. Vuonna 1997 täysin samaa mieltä jatkuvan kouluttautumisen tärkeyden suhteen oli 38 % kaikista vastanneista, kun vastaava luku tämän kevään barometrissä oli 45 % kaikista vastanneista.

Naiset pitävät jatkuvaa kouluttautumista miehiä tärkeämpänä työelämässä pysymisen suhteen. Naisista esitetyn väitteen suhteen täysin samaa mieltä oli yli puolet (51 %) vastanneista, kun barometriin haastateltujen miesten kohdalla vastaava luku oli 39 %. Koulutuksen merkitys työelämässä pysymisen suhteen korostuu myös vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä. Tässä ikäryhmässä (25-29-vuotiaat) jatkuvan kouluttautumisen tärkeyttä korosti 88 % vastanneista ja nuorimmassa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) vastaavasti ajatteli 76 % vastanneista. Barometriin haastatelluista palkansaajista 82 % katsoi työelämässä pysymisen edellyttävän jatkuvaa kouluttautumista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista vastaavasti ajatteli 77 % vastanneista.

”Työelämässä pysyminen edellyttää jatkuvaa kouluttautumista.”

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	EOS
vuosi 97					
kaikki	38 %	41 %	14 %	5 %	2 %
palkansaajat	35 %	42 %	17 %	5 %	1 %
työttömät	37 %	35 %	16 %	7 %	5 %
vuosi 98					
kaikki	45 %	38 %	11 %	5 %	1 %
palkansaajat	44 %	38 %	11 %	6 %	1 %
työttömät	39 %	39 %	15 %	7 %	0 %

Jatkuvan osaamisen päivittämistä työelämässä pysymisen kannalta korostavat barometrin mukaan ennen muuta haastatteluhetkellä korkeakoulussa opiskelevat nuoret. Heistä peräti 96 % katsoi työelämässä pysymisen vaativan jatkuvaa taitojen ja osaamisen päivittämistä. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista vastaavasti ajatteli 81 % vastanneista.

Kokemukset peruskoulusta myönteisiä

Kevään 1998 barometrissä nuorilta kysyttiin myös heidän suhdettaan peruskouluun yleensä sekä nuorten käsitystä peruskoulun heille antamista yhteiskunnallisista valmiuksista. Nuoria pyydettiin kevään barometrissä antamaan arvosana kouluasteikolla neljästä kymmeneen peruskoululle omien kokemustensa perusteella. Barometrin mukaan nuorten omat kokemukset peruskoulusta ovat varsin myönteiset. Yleisin arvosana, jonka nuoret peruskoululle antoivat, oli kahdeksan. Kaikista barometriin haastatelluista nuorista arvosanan kahdeksan peruskoululle antoi yli puolet (52 %) vastanneista. Arvosanan yhdeksän kaikista haastatelluista peruskoululle antoi 9 % vastanneista ja prosentti kaikista vastanneista piti peruskoulua kymppin arvoisena. Arvosanan neljä peruskoululle barometriin haastatelluista nuorista antoi alle prosentti (0,3 %) vastanneista. Viiden arvoiseksi peruskoulua nuorista arvioi prosentti vastanneista ja kuusi prosenttia vastanneista antoi peruskoululle arvosanan kuusi.

Nuorimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) peruskouluun suhtauduttiin muita ikäryhmiä myönteisemmin. Tässä ikäryhmässä peruskoululle antoi arvosanan 8 – 10 kaksi kolmasosaa (67 %) vastanneista. Vanhimmassa ikäryhmässä vastaavan arvosanan peruskoululle ja siitä saamilleen kokemuksille antoi 58 % barometriin vastanneista. Naiset arvioivat myös miehiä useammin peruskoulua myönteisesti. Naisista arvosanan kahdeksasta kymmeneen peruskoululle antoi 63 % vastanneista ja miehistä vastaavasti arvioi peruskoulua omien kokemustensa perusteella 60 % vastanneista. Työttömät tai lomautetut nuoret arvioivat peruskoulua omien kokemustensa pohjalta myös muita kriittisemmin. Työttömistä nuorista peruskoululle arvosanan kahdeksan antoi 43 %, arvosanan yhdeksän 10 % ja täyden kymppin prosentti barometriin vastanneista. Palkansaajista vastaavasti peruskoululle 48 % antoi arvosanan kahdeksan, 9 % arvosanan yhdeksän ja prosentti arvosanan kymmenen.

Tarkasteltaessa suhdetta peruskouluun nuorten koulutustaustan kautta niin myönteisimmin peruskouluun suhtautuvat lukiolaiset. Heistä 61 % arvioi peruskoulua omien kokemusten kautta arvosanalla kahdeksan. Ammattikoulussa opiskele-

vista arvosanan kahdeksan peruskoululle antoi 57 % vastanneista ja korkeakouluasteella opiskelevista peruskoulun arvioi kahdeksikon arvoiseksi tasan puolet barometriin vastanneista. Työttömien nuorten kohdalla koulutus erottelee nuoria monissa barometrissä esitetyissä kysymyksissä. Peruskoulun kohdalla kriittisenä ryhmänä erottuivat työttömät ja jonkin ammatillisen koulun suorittaneet. Näistä nuorista peruskoululle arvosanan kahdeksan antoi 41 % vastanneista. Työttömistä ja vailla mitään ammatillista koulutusta olevista peruskoulun arvioi omien kokemusten pohjalta kahdeksikon arvoiseksi puolestaan 48 % vastanneista.

"Peruskoulua ollaan parhaillaan uudistamassa. Minkälaisen arvosanan kouluasteikolla neljästä kymmeneen antaisit peruskoululle omien kokemustesi perusteella?"

Arvosana	4	5	6	7	8	9	10
KAIKKI	0 %	1 %	6 %	30 %	52 %	10 %	1 %
naiset	0 %	1 %	6 %	29 %	53 %	11 %	0 %
miehet	1 %	1 %	7 %	32 %	51 %	11 %	0 %
15-19-v.	0 %	1 %	7 %	25 %	56 %	10 %	1 %
20-24-v.	1 %	1 %	5 %	33 %	51 %	9 %	1 %
25-29-v.	1 %	1 %	7 %	33 %	49 %	8 %	1 %

Alueellisesti tarkasteltuna nuorten peruskoululle antamat arviot vaihtelevat jonkin verran. Etelä-Suomen läänissä asuvista nuorista peruskoululle arvosanan kahdeksan antoi 51 % vastanneista. Itä-Suomen ja Oulun lääneissä asuvista nuorista vastaavan arvosanan peruskoululle antoi 56 % vastanneista. Oulun läänin alueella peruskoululle arvosanan yhdeksän antoi 15 % barometriin vastanneista. Etelä-Suomen läänin alueella asuvista nuorista yhdeksikön peruskoululle omien kokemustensa perusteella antoi 7 % vastanneista.

Peruskoulun nuorille antamat valmiudet

Nuoria pyydettiin barometrissä myös arvioimaan peruskoulun heille antamia valmiuksia. Vaihtoehtoina barometrissä annettiin yleissivistys, jatko-opiskelumahdollisuudet, valmiudet toimia ryhmässä, valmiudet työelämään, käsitys yhteiskunnan toiminnasta, kansainväliset valmiudet (mm. kielitaito), valmiudet itsensä tuntemiseen ja kehittämiseen sekä valmiudet yhteiskunnalliseen toimintaan. Barometriin haastatellut nuoret saivat arvioida kutakin aluetta erikseen sen suhteen, millaiset valmiudet peruskoulu heille tuolla alueella oli antanut. Samoin nuoret saivat mainita tärkeimmän asian luetelluista, johon peruskoulu antaa valmiudet.

Tärkeimmäksi peruskoulun antamaksi valmiudeksi barometriin haastateltujen nuorten mielestä nousee peruskoulun tarjoamat jatko-opiskelumahdollisuudet. Vastanneista 37 % piti juuri jatko-opiskelumahdollisuuksia peruskoulun tärkeimpänä heille antamista valmiuksista. Seuraavana nuoret mainitsivat yleissivistyksen, jota piti tärkeimpänä peruskoulun antamana valmiutena runsas neljännes (26 %) vastanneista. Peruskoulun antamia kansainvälisiä valmiuksia piti tärkeimpänä asiana 9 % vastanneista, valmiuksia toimia ryhmässä sekä valmiuksia itsensä tuntemiseen ja kehittämiseen piti tärkeimpänä asiana 7 % vastanneista. Valmiudet työelämään mainitsi tärkeimpänä asiana 5 % vastanneista. Saman arvon sai tärkeimpänä asiana myös peruskoulun antamat valmiudet yhteiskunnalliseen toimintaan.

taan. Käsitystä yhteiskunnan toiminnasta piti barometriin haastatelluista nuorista peruskoulun antamista valmiuksista tärkeimpänä kaksi prosenttia vastanneista.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna vanhimmat barometriin haastatellut ryhmät arvostivat peruskoulun heille antamista valmiuksista yleissivistystä enemmän kuin nuorin ikäryhmä. Tärkeimpänä peruskoulun antamista valmiuksista yleissivistyksen mainitsi 15–19-vuotiaiden ryhmässä 19 % vastanneista. Ikäryhmässä 20–24-vuotiaat yleissivistystä piti puolestaan tärkeimpänä peruskoulun antamana valmiutena 30 % vastanneista. Vanhimmassa ikäryhmässä yleissivistyksen arvioi tärkeimmäksi asiaksi peruskoulun antamista valmiuksista 29 % vastanneista. Nuorten haastatteluhetken koulutustaustan kautta tarkasteltuna lukiolaiset ja korkeakouluasteella opiskelevat nuoret arvioivat myös yleissivistyksen muita ryhmiä tärkeämmäksi peruskoulun antamaksi valmiudeksi. Lukiolaisista peruskoulun yleissivistäviä valmiuksia piti tärkeimpänä asiana 30 % vastanneista ja korkeakouluasteella opiskelevista vastaavasti ajatteli kolmannes vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista yleissivistystä piti peruskoulun antamista valmiuksista tärkeimpänä 19 % barometriin vastanneista.

Ammattikoulussa opiskelevat arvostivat peruskoulun antamista valmiuksista jatko-opiskelumahdollisuuksia. Ryhmässä 39 % piti jatko-opiskelumahdollisuuksia tärkeimpänä peruskoulun antamista valmiuksista. Lukiolaisista jatko-opiskelumahdollisuuksia piti tärkeimpänä asiana 32 % vastanneista ja korkeakouluasteella opiskelevista 35 % vastanneista.

”Tärkein asia, johon peruskoulu antaa valmiuksia.”

	KAIKKI	NAISET	MIEHET
<i>jatko-opiskelumahdollisuudet</i>	37 %	34 %	39 %
<i>yleissivistys</i>	26 %	26 %	26 %
<i>kansainväliset valmiudet (mm. kielitaito)</i>	9 %	8 %	9 %
<i>valmiudet toimia ryhmässä</i>	7 %	8 %	6 %
<i>valmiudet itsensä tuntemiseen ja kehittämiseen</i>	7 %	9 %	5 %
<i>valmiudet työelämään</i>	5 %	4 %	6 %
<i>valmiudet yhteiskunnalliseen toimintaan</i>	5 %	7 %	3 %
<i>käsitys yhteiskunnan toiminnasta</i>	2 %	2 %	3 %

Barometriin haastatelluilta tutkinnon suorittaneilta nuorilta kysyttiin myös mielipidetä perusasteen jälkeisen koulutuksen antamista valmiuksista selviytyä elämässä eteenpäin. Erittäin tai melko hyvinä perusasteen jälkeisen koulutuksen antamia valmiuksia selvitä elämässä eteenpäin piti kaikista haastatelluista 58 % vastanneista. Keskinertaisina valmiuksia piti 30 % vastanneista ja melko tai erittäin huonoina perusasteen jälkeisen koulutuksen antamia valmiuksia piti 9 % barometriin vastanneista. Naisista perusasteen jälkeisen koulutuksen antamia valmiuksia selvitä elämässä piti hyvinä 63 % vastanneista ja miehistä vastaavasti ajatteli 53 % barometriin vastanneista.

Palkansaajista perusasteen jälkeisen koulutuksen antamia valmiuksia piti hyvinä 60 % vastanneista. Työttömien nuorten kohdalla valmiuksia arvioi hyväksi sen sijaan 45 % vastanneista. Perusasteen jälkeisen koulutuksen antamia valmiuksia korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista piti hyvinä 69 % vastanneista. Ammattikoulun suorittaneista vastaavasti ajatteli omasta koulutuksestaan 58 % vastanneista.

Nuorilta on barometreissä kysytty myös heidän työtehtäviensä ja koulutuksensa välistä vastaavuutta. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista 35 % katsoi

työtehtäviensä vastaavan omaa koulutustaan täysin. Viidennes vastanneista katsoi työtehtävien vastaavan nuoren omaa koulutusta melko hyvin. Vastaavasti 27 % barometriin haastatelluista nuorista katsoi, ettei työtehtävät vastanneet lainkaan heidän saamaansa koulutusta. Kysymyksen kohdalla barometriä toteutuksen aikana nuorten osuus, jotka katsovat ettei työtehtävillä ja heidän koulutuksellaan ole vastaavuutta, on kasvanut. Vuoden 1994 barometriin haastatelluista nuorista 21 % katsoi, ettei työtehtävillä ja koulutuksella ollut lainkaan vastaavuutta.

"Vastaavatko nykyiset työtehtäväsi koulutustasi?"

KAIKKI	Täysin	Melko hyvin	Jonkin verran	Ei lainkaan	EOS
vuosi 94	34 %	27 %	17 %	21 %	1 %
vuosi 95	36 %	23 %	18 %	22 %	1 %
vuosi 96	36 %	25 %	16 %	22 %	2 %
vuosi 97	31 %	27 %	17 %	23 %	2 %
vuosi 98	35 %	20 %	17 %	27 %	2 %

Naiset katsovat työtehtäviensä vastaavan miehiä useammin omaa koulutustaan. Kevään 1998 barometriin haastatelluista naisista 37 % katsoi työtehtäviensä vastaavan täysin omaa koulutustaan. Miehistä vastaavasti koki työtehtäviensä ja koulutuksensa välisen suhteen 32 % vastanneista. Koulutuksen ja työn välisen vastaavuuden kokeminen kasvaa nuorten koulutustaustan myötä. Mitä paremmin koulutettuja nuoret ovat, sitä useammin he kokevat työtehtäviensä vastaavan saamaansa koulutusta. Ammattikoulun suorittaneista nuorista runsas puolet (51 %) katsoi työtehtäviensä vastaavan koulutustaan täysin tai melko hyvin. Ammattiopiston tai ammattikorkeakoulun suorittaneista nuorista koulutuksensa katsoi vastaavan nykyisiä työtehtäviä täysin tai melko hyvin 61 % vastanneista. Korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista vastaavasti koki omista työtehtävistään kaikki barometriin vastanneet. Korkeakoulututkinnon suorittaneista 82 % katsoi työtehtäviensä vastaavan täysin heidän saamaansa koulutusta.

5. Tulevat viisi vuotta

Koulutus säilyttää asemansa tulevaisuuden suunnitelmissa

Nuorisobarometreissä on vuodesta 1994 lähtien tiedusteltu haastateltavilta heidän lähitulevaisuuden suunnitelmistaan. Nuorilta on kysytty heidän aikomuksistaan hakeutua töihin tai opiskelemaan ulkomaille sekä heidän suunnitelmistaan hakeutua ammatilliseen koulutukseen työmarkkina-aseman vahvistamiseksi. Samoin nuorilta on kysytty heidän suhdettaan oman yritystoiminnan käynnistämiseen, jota on pidetty viranomaistahoilla yhtenä ratkaisuna massatyöttömyyden ongelmaan.

Nuoret arvostavat barometrien antamien tulosten mukaan koulutusta ja pitävät yleisesti koulutusta keskeisenä kanavana työmarkkinoille pääsyn suhteen. Tähänastisissa barometreissä myös nuorten tulevaisuuden suunnitelmissa keskeisellä sijalla on ollut halu hakeutua ammatilliseen koulutukseen omien valmiuksien parantamiseksi. Kevään 1998 barometriin haastatelluista kaikista nuorista aikoo lähimmän viiden vuoden aikana hakeutua ammatilliseen koulutukseen omien valmiuksiensa parantamiseksi 64 % vastanneista. Vuoden 1994 barometriin haastatelluista nuorista vastaavasti aikoi tehdä lähitulevaisuudessa 61 % vastanneista. Ehdottoman kielteisesti ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen suhtautui kevään 1998 barometrissä 18 % vastanneista. Vastaavasti tulevaisuuden suunnitelmiansa koulutukseen hakeutumisen suhteen suhtautui vuoden 1994 barometriin haastatelluista nuorista 21 % vastanneista.

Naiset ovat miehiä useammin hakeutumassa ammatilliseen koulutukseen omien valmiuksiensa parantamiseksi. Kevään barometriin haastatelluista naisista yli kaksi kolmasosaa (68 %) aikoi hakeutua lähimmän viiden vuoden kuluessa ammatilliseen koulutukseen. Miehistä vastaavanlaisia suunnitelmia lähitulevaisuuden suhteen oli 60 prosentilla vastanneista. Koulutukseen hakeutuminen oli yleisintä luonnollisesti nuorimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä. 15–19-vuotiaista 77 % ilmoitti aikovansa hakeutua ammatilliseen koulutukseen omien valmiuksiensa parantamiseksi. Vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) ammatilliseen koulutukseen aikoi hakeutua vastanneista kuitenkin yli puolet (56 %). Barometriin haastatelluista palkansaajista ammatilliseen koulutukseen aikoi lähitulevaisuudessa hakeutua 55 % vastanneista. Tarkasteltaessa työssä käyviä nuoria heidän koulutustaustansa kautta luvut vaihtelevat ehdottoman varmasti ammatilliseen koulutukseen aikovien osalta. Työssä käyvistä mutta ilman ammatillista koulutusta olevista nuorista ehdottoman varmasti ammatilliseen koulutukseen aikoi hakeutua 22 % vastanneista. Vastaavasti ammattikoulun tai korkeakoulun käyneistä ja haastatteluhetkellä työssä olevista nuorista ehdottoman varmasti ammatilliseen koulutukseen aikoi mennä 14 % vastanneista.

"Aiotko lähimmän viiden vuoden aikana hakeutua ammatilliseen koulutukseen parantaaksesi valmiuksia työmarkkinoilla?"

<i>KAIKKI</i>	Kyllä varmasti	Kyllä mahdollisesti	Luultavasti ei	Varmasti ei	EOS
vuosi 94	18 %	42 %	13 %	21 %	5 %
vuosi 95	18 %	48 %	14 %	17 %	4 %
vuosi 96	26 %	38 %	14 %	17 %	5 %
vuosi 97	29 %	36 %	13 %	18 %	4 %
vuosi 98	26 %	38 %	15 %	18 %	3 %

Ammatillisen koulutuksen korostaminen yhtenä työllisyyden hoitokeinona näyttää barometriin haastateltujen työttömien tai lomautettujen nuorten kohdalla saavan kannatusta. Kevään 1998 barometriin haastatelluista työttömistä nuorista ammatilliseen koulutukseen lähimmän viiden vuoden aikana aikoi hakeutua 70 % vastanneista. Työttömät nuoret eivät ole menettäneet nuorisobarometriin antamien tulosten mukaan ainakaan uskoa koulutukseen ja sen mahdollisuuksiin parantaa omaa työmarkkina-asemaansa. Työttömien nuorten kohdalla koulutukseen hakeutumisen suhteen ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia, vaan vuoden 1994 barometriin haastatelluista työttömistä nuorista samoin 70 % ilmoitti hakeutuvansa ammatilliseen koulutukseen lähitulevaisuudessa. Usko koulutuksen mahdollisuuksiin ei ole mennyt myöskään työttömiltä ja vailla ammatillista koulutusta olevilla nuorilla. Kevään 1998 barometriin haastatelluista tämän ryhmän nuorista lähimmän viiden vuoden aikana koulutukseen aikoi hakeutua lähes kaksi kolmasosaa (65 %) vastanneista.

"Aiotko lähimmän viiden vuoden aikana mennä ammatilliseen koulutukseen parantaaksesi valmiuksia työmarkkinoilla?"

TYÖTTÖMÄT	Kyllä varmasti	Kyllä mahdollisesti	Luultavasti ei	Varmasti ei	EOS
vuosi 94	22 %	48 %	14 %	9 %	7 %
vuosi 95	22 %	57 %	10 %	9 %	2 %
vuosi 96	19 %	52 %	11 %	11 %	6 %
vuosi 97	22 %	51 %	11 %	11 %	6 %
vuosi 98	23 %	47 %	11 %	16 %	3 %

Alueellisesti tarkasteltuna Oulun läänin alueella asuvat nuoret aikovat muita yleisemmin hakeutua ammatilliseen koulutukseen. Oulun läänissä asuvista ja barometriin haastatelluista nuorista 71 % arveli menevänsä ammatilliseen koulutukseen lähimmän viiden vuoden aikana. Vastaavasti Länsi-Suomen läänin alueella asuvista nuorista ajatteli 60 % barometriin vastanneista.

Töihin tai opiskelemaan ulkomaille – vaihtoehto ei houkuttele

Euroopan integraatio ja Suomen jäsenyys Euroopan Unionissa mahdollistaa entistä laajemman liikkuvuuden opiskelun tai työskentelyn suhteen. Integraatiokehityksen onkin arveltu lisäävän suomalaisten nuorten halukkuutta lähteä töihin tai opiskelemaan ulkomaille. Kuitenkin tähänastisten barometriin mukaan varmasti ulkomaille lähtevien osuus on jäänyt suhteellisen pieneksi sekä opiskelun että töihin lähdön suhteen. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista 4 % ilmoitti varmasti hakeutuvansa lähimmän viiden vuoden aikana töihin ulkomaille. Varmasti ulkomaille töihin lähtevien osuus on pysynyt tarkalleen samana koko barometriin toteutuksen ajan. Mahdollisena vaihtoehtona piti kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista 29 % vastanneista. Ensimmäisen vuonna 1994 toteutetun barometrin mukaan mahdollisena ulkomaille töihin lähtöä piti 24 % vastanneista. Tämän kevään barometriin haastatelluista nuorista puolestaan 42 % ilmoitti, ettei varmasti ole hakeutumassa lähimmän viiden vuoden aikana töihin ulkomaille. Vuonna 1994 luku oli 46 %.

"Aiotko lähimmän viiden vuoden aikana hakeutua töihin ulkomaille?"

KAIKKI	Kyllä varmasti	Kyllä mahdollisesti	Luultavasti ei	Varmasti ei	EOS
vuosi 94	4 %	24 %	22 %	46 %	3 %
vuosi 95	4 %	31 %	31 %	32 %	2 %
vuosi 96	4 %	26 %	23 %	44 %	3 %
vuosi 97	4 %	29 %	23 %	42 %	2 %
vuosi 98	4 %	29 %	23 %	42 %	2 %

Ulkomaille töihin lähtö on selkeästi sidoksissa nuoren koulutukseen. Korkeakoulututkinnon suorittaneista useampi kuin joka kymmenes (13 %) aikoi varmasti lähteä lähimmän viiden vuoden aikana töihin ulkomaille. Vastaavasti ammattikoulun suorittaneista nuorista ajatteli 3 % barometriin vastanneista. Korkeakouluasteella haastatteluhetkellä opiskelevista nuorista varmana ulkomaille töihin lähtöä kohdallaan piti 6 % vastanneista. Korkeakouluopiskelijoista sen sijaan mahdollisena ulkomaille töihin lähtöä lähimmän viiden vuoden aikana piti peräti 58 % vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista varmana ulkomaille töihin lähtöä lähitulevaisuudessa piti 3 % vastanneista ja mahdollisena sitä piti runsas viidennes (22 %) barometriin haastatelluista.

Työttömien nuorten kohdalla halukkuus ulkomaille töihin lähtöön ei ole muita ryhmiä suurempaa. Työttömistä nuorista 5 % aikoi varmasti lähteä töihin ulkomaille ja vastaavasti lähes puolet (49 %) työttömistä katsoi, ettei varmasti ole lähdössä lähitulevaisuudessa työn perässä ulkomaille. Alueellisesti tarkasteltuna ulkomaille töihin lähtöön kielteisimmän suhtautuvat Itä-Suomen läänin alueella asuvat nuoret. Heistä yli puolet (51 %) ilmoitti, ettei varmasti ole lähitulevaisuudessa hakeutumassa ulkomaille töihin. Vastaavasti Lapin läänin alueella asuvista nuorista kolmannes (32 %) katsoi, ettei heidän viiden vuoden suunnitelmiinsa kuulu ulkomaille töihin hakeutuminen.

Ulkomailla opiskelu ei ole myöskään lisännyt suosiotaan nuorten tulevaisuuden suunnitelmissa barometriin toteutuksen aikana. Vuoden 1994 barometriin haastatelluista nuorista 2 % ilmoitti varmasti hakeutuvansa opiskelemaan ulkomaille lähimpien viiden vuoden aikana. Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista vastaavasti suunnitteli tekevänsä lähitulevaisuudessa 3 % vastanneista. Mahdollisena ulkomailla opiskelua piti tämän kevään barometriin haastatelluista nuorista 19 %, kun vastaava luku vuoden 1994 barometrissä oli 15 %. Naiset ovat miehiä useammin lähdössä opiskelemaan ulkomaille. Naisista varmana ulkomailla opiskelua piti omalla kohdallaan 5 % ja mahdollisena tulevaisuuden vaihtoehtona 23 % vastanneista. Barometriin haastatelluista miehistä opiskelua ulkomailla piti varmana 2 % ja mahdollisena 15 % vastanneista.

Nuorimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä 4 % piti varmana omaa opiskeluaan ulkomailla ja mahdollisena vaihtoehtoa piti neljännes vastanneista. Vastaavasti ikäryhmässä 20–24-vuotiaat ulkomaille opiskelemaan lähimmän viiden vuoden aikana aikoo lähteä varmasti 5 % ja mahdollisesti 23 % vastanneista. Vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) ulkomaille opiskelemaan lähteminen ei ole enää ajankohtainen hanke. Ikäryhmästä prosentti aikoi varmasti lähteä ulkomaille opiskelemaan ja mahdollisena vaihtoehtoa piti 8 % vastanneista.

Ulkomaille opiskelemaan lähteminen on erityisesti korkeakouluopiskelijoiden suunnitelmissa. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista 13 % piti varmana omaa opiskeluaan ulkomailla lähimmän viiden vuoden aikana. Mahdollisena vaihtoehtoa ryhmästä piti 37 % barometriin vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevis-

ta nuorista puolestaan 3 % piti varmana omalla kohdallaan opiskelua ulkomailla ja mahdolliseksi vaihtoehdon arvioi 11 % vastanneista. Alueellisesti ulkomailla opiskelu kiinnostaa eniten pääkaupunkiseudulla asuvia nuoria. Näistä 7 % pitää kohdallaan ulkomailla opiskelua varmana ja 23 % mahdollisena. Vastaavasti Oulun läänin alueella asuvista nuorista ulkomaille on barometrin antaman tuloksen mukaan varmasti lähdössä 2 % ja mahdollisesti 17 % vastanneista. Lapin läänin alueella asuvista nuorista ulkomailla opiskelua lähitulevaisuudessa piti mahdollisena joka kymmenes vastanneista.

"Aiotko lähimmän viiden vuoden aikana hakeutua opiskelemaan ulkomaille?"

KAIKKI	Kyllä varmasti	Kyllä mahdollisesti	Luultavasti ei	Varmasti ei	EOS
vuosi 94	2 %	15 %	23 %	58 %	2 %
vuosi 95	3 %	20 %	29 %	45 %	2 %
vuosi 96	3 %	17 %	23 %	54 %	2 %
vuosi 97	3 %	19 %	24 %	52 %	2 %
vuosi 98	3 %	19 %	24 %	53 %	1 %

Yrittäjyyttä vierastetaan

Nuorisobarometreissa haastatelluilta nuorilta on tiedusteltu vuodesta 1994 lähtien heidän suhdettaan yrittäjyyteen sekä suunnitelmia perustaa oma yritys lähimmän viiden vuoden aikana. Yrittäjyyttä tai oman yritystoiminnan käynnistämistä on suosittu yhtenä työttömyyden vaihtoehtona tai sen yhtenä hoitokeinona. Nuoria yrittäjyys ei kuitenkaan barometrien antamien tulosten perusteella houkuttele. Varmasti oman yrityksen barometriin haastatelluista nuorista aikoi perustaa lähimmän viiden vuoden aikana 2 % vastanneista. Mahdollisena yrityksen perustamista kaikista vastanneista piti 16 %. Runsas puolet (56 %) puolestaan ilmoitti, ettei varmasti ole perustamassa omaa yritystä lähitulevaisuudessa. Suhtautumisessa yrittäjyyteen tai sen todennäköisyyteen omalla kohdalla ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia vuodesta 1994 lähtien. Kevään 1998 luvut ovatkin lähes identtiset asennoitumisessa yrittäjyyteen verrattuna vuoden 1994 barometrin antamiin lukuihin.

Naiset suhtautuvat yritystoiminnan käynnistämiseen miehiä kriittisemmin. Barometriin haastatelluista naisista kaksi kolmasosaa (65 %) ilmoitti, ettei varmasti ole perustamassa yritystä lähitulevaisuudessa. Miehistä yhtä kielteisesti oman yritystoiminnan käynnistämiseen suhtautui puolestaan 48 % vastanneista. Miehistä mahdollisena yritystoiminnan käynnistämistä omalla kohdallaan piti viidennes (21 %) vastanneista ja naisista vaihtoehdon katsoi kohdallaan mahdolliseksi joka kymmenes barometriin haastatelluista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna varmasti yrittäjäksi ryhtyvien suhteen ei juurikaan tule eroja barometrin antaman tuloksen mukaan. Sen sijaan vanhimmassa haastatellussa yrittäjyyttä tai oman yritystoiminnan käynnistämistä pidetään nuorinta ikäryhmää useammin yhtenä tulevaisuuden mahdollisuutena. Ikäryhmässä 25–29-vuotiaat oman yrityksen käynnistämistä lähimmän viiden vuoden aikana piti mahdollisena lähes viidennes (19 %) vastanneista. Nuorimmassa ikäryhmässä yritystoiminnan käynnistämistä omalla kohdallaan lähimmän viiden vuoden aikana piti puolestaan mahdollisena 12 % barometriin vastanneista nuorista.

Työttömistä tai lomautetuista nuorista yritystoiminnan käynnistämistä omalla kohdallaan piti varmana prosentti haastatelluista. Yhtenä tulevaisuuden vaihtoeh-

tona työttömistä oman yritystoiminnan käynnistämistä piti puolestaan 19 % haastatelluista. Työttömistä ja vailla mitään ammatillista koulutusta olevista nuorista yrittäjäuralle on valmiita suuntautumaan varmasti lähimmän viiden vuoden aikana 3 % vastanneista. Tämän ryhmän nuorista yrittäjyyttä yhtenä lähitulevaisuuden mahdollisuutena omalla kohdallaan piti puolestaan neljännes (26 %) barometriin vastanneista.

"Aiotko lähimmän viiden vuoden aikana perustaa oman yrityksen?"

TYÖTTÖMÄT	Kyllä varmasti	Kyllä mahdollisesti	Luultavasti ei	Varmasti ei	EOS
vuosi 94	1 %	19 %	24 %	47 %	8 %
vuosi 95	3 %	19 %	25 %	50 %	3 %
vuosi 97	2 %	15 %	24 %	52 %	8 %
vuosi 98	1 %	19 %	22 %	55 %	4 %

6. Julkisten menojen leikkaaminen

Vanhukset, terveydenhuolto ja lapsiperheet

Nuorisobarometreissä haastatelluille nuorille on esitetty kysymyksiä myös suomalaisesta sosiaaliturvasta, sen merkityksestä ja tulevaisuudesta. Sosiaaliturvaa ja sen tasoa peilaavat kysymykset liittyvät 1990-luvun yleiseen keskusteluun sosiaaliturvan rahoituksesta, rakenteesta sekä siihen kohdistuvista leikkauksista. Nuorisobarometreissä on peilattu myös haastateltujen nuorten käsitystä sosiaaliturvan luonteesta; julkisessa keskustelussa sosiaaliturvan on katsottu ainakin osin passiivoivan tai sen ei ole katsottu olevan kannustavaa vaikkapa työttömien kohdalla.

Nuoret ovat barometrien antaman tuloksen mukaan kokeneet sosiaaliturvan varsin yleisesti passiivoivaksi ja vievän halun yrittämiseen. Edellisen kerran sosiaaliturvan passiivoivasta vaikutuksesta nuorilta tiedusteltiin mielipidettä syksyn 1996 barometrissä. Tuolloin yli kaksi kolmasosaa vastanneista katsoi sosiaaliturvan passiivoivan ja vievän ihmisiltä halun yrittämiseen. Suhtautuminen sosiaaliturvan passiivoivaan vaikutukseen on pysynyt lähes muuttumattomana barometrien toteutuksen ajan.

Syksyn 1997 barometrissä nuoret eivät kuitenkaan hyväksyneet sosiaaliturvan leikkauksia työttömyysturvan tai opintotuen kohdalla. Tuolloin kaikista barometriin haastatelluista nuorista lähes kaksi kolmasosaa katsoi, ettei lisäleikkauksia saisi kohdentaa ainakaan työttömyysturvaan tai opintotukeen. Eri ryhmiä tarkasteltaessa leikkauksiin suhtautuivat erityisen kriittisesti barometriin haastatellut naiset ja toisaalta työttömät. Naisista leikkausten suhteen täysin eri mieltä oli 69 % ja miehistä lisäleikkauksia vastusti ehdottomasti työttömyysturvan ja opintotuen kohdalla 59 % vastanneista. Palkansaajista opintotuen tai työttömyysturvan lisäleikkauksia vastusti ehdottomasti 62 % ja työttömistä nuorista leikkauksiin ehdottoman kriittisesti suhtautui 83 % barometriin vastanneista.

Syksyn 1995 ja syksyn 1997 barometreissä nuorilta kysyttiin myös sitä, mistä suomalaisilla on aihetta tuntea kansallista ylpeyttä. Yhtenä ylpeyden aiheena nuorille esitettiin haastattelun yhteydessä suomalainen sosiaaliturva. Keskeisin kansallisen ylpeyden aihe suomalaisille nuorille on itse suomalaisuus, mutta tuon abstraktin suomalaisuuden jälkeen nuoret kokevat ylpeyttä ennen muuta yhteiskunnallisista saavutuksista: koululaitoksesta, sukupuolten tasa-arvosta ja sosiaaliturvasta. Sosiaaliturvasta kansallista ylpeyttä syksyn 1997 barometriin haastatelluista nuorista koki paljon 45 % vastanneista ja jonkin verran 37 %. Suomalaista sosiaaliturvaa kansallisen ylpeyden aiheeksi ei tuolloin kokenut missään määrin neljä prosenttia vastanneista.

Keskustelua sosiaaliturvan rakenteellisista uudistuksista ja sen kansantaloudelle aiheuttamista rasitteista käydään kuitenkin jatkuvasti julkisuudessa. Kevään 1998 barometrissä nuorilta kysyttiin mielipidettä sosiaaliturvan ja yleensä julkisten menojen leikkausten kohdentamisesta. Nuorille esitettiin barometrissä yhdeksän menokohtaa, joiden osalta he saivat arvioida leikkausten kohdentamisen asteikolla paljon, jonkin verran, vähän tai ei lainkaan. Leikattavina menokohtina nuorille annettiin terveydenhuolto, koulutusmenot, työttömyysturva, puolustusmenot, asumistuet, maataloustuet, liikunta- ja nuorisotyö, vanhusten huolto ja lapsiperheiden tuet.

Barometrin antaman tuloksen mukaan nuoret ovat haluttomimpia kohdentamaan julkisten menojen leikkaukset vanhustenhuoltoon, terveydenhuoltoon ja lapsiperheiden tukemiseen. Vanhustenhuoltoon kaikista vastanneista oli valmis hyväksymään leikkausten kohdentamisen paljon tai jonkin verran 7 % vastanneista. Vastaavasti 80 % kaikista barometriin haastatelluista nuorista ei ollut lankaan val-

mis kohdentamaan julkisten menojen leikkauksia vanhustenhuoltoon. Naisista vanhustenhuoltoon kohdentuvia leikkauksia ei ollut lainkaan valmis hyväksymään 85 % vastanneista. Miesten kohdalla vastaava luku oli 74 %. Vanhustenhuollon leikkausten hyväksymiseen vaikutti jonkin verran vastaajien ikä. Nuorimmassa ikäryhmässä vanhustenhuoltoon kohdentuvia leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 73 % vastanneista ja vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä vanhustenhuollon leikkauksiin ehdottoman kielteisesti suhtautui 85 % vastanneista. Koulutustaustan kautta tarkasteltuna ammattikoulun käyneet olivat haluttomimpia kohdentamaan julkisten menojen leikkauksia vanhustenhuoltoon. Tässä ryhmässä ehdottoman kielteisesti leikkausten kohdentamiseen vanhuksiin suhtautui 89 % vastanneista. Ylioppilastutkinnon suorittaneista vanhustenhuoltoon kohdentuvia leikkauksia ei puolestaan hyväksynyt lainkaan 74 % barometriin vastanneista.

Terveydenhuollon menoista kaikista vastanneista oli valmis leikkaamaan paljon tai jonkin verran 7 % ja vastaavasti 78 % vastanneista ei ollut halukas hyväksymään terveydenhuollon menoihin kohdentuvia leikkauksia lainkaan. Naiset olivat myös terveydenhuollon leikkausten suhteen miehiä kriittisempiä. Naisista terveydenhuoltoon kohdentuvia leikkauksia ei ollut lainkaan valmis hyväksymään 83 % vastanneista. Miehistä terveydenhuollon leikkauksiin suhtautui yhtä kriittisesti puolestaan 74 % vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna terveydenhuoltoon kohdentuviin leikkauksiin suhtauduttiin samansuuntaisesti. Nuorimmassa ikäryhmässä terveydenhuollon leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 77 % vastanneista. Vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä puolestaan terveydenhuollon leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 78 % barometriin vastanneista. Haastateltujen nuorten koulutustaustan kautta tarkasteltuna sen sijaan saadaan eroja suhtautumisessa terveydenhuollon leikkauksiin. Ammattikoulun käyneistä terveydenhuoltoon kohdentuvia leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 87 % vastanneista. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden kohdalla vastaava luku oli puolestaan 56 %.

Vanhustenhuollon ja terveydenhuollon menojen ohella nuoret ovat haluttomia kohdentamaan julkisten menojen leikkauksia lapsiperheiden tukeen. Kaikista vastanneista 73 % katsoi, ettei leikkauksia saisi kohdentaa lainkaan lapsiperheiden tukiin. Naisista lapsiperheille kohdentuvien tukien leikkausta ei hyväksynyt lainkaan 76 % vastanneista ja miehistä lapsiperheiden tukien leikkauksiin suhtautui vastaavalla tavalla 70 % vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna vanhimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä oltiin kaikkein kriittisimpiä lapsiperheiden tukien leikkaamiseen. Tässä ryhmässä 75 % ei ollut valmis hyväksymään lainkaan lapsiperheille kohdentuvien tukien leikkauksia. Nuorimmassa ikäryhmässä vastaavasti ajatteli 70 % vastanneista. Koulutustausta erottelee myös suhtautumista lapsiperheiden tukien leikkaamiseen. Ammattikoulun suorittaneista nuorista lapsiperheiden tukien leikkausta ei ollut valmis lainkaan hyväksymään 81 % vastanneista. Korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista puolestaan tasan puolet ei ollut valmis hyväksymään julkisten menojen leikkausten kohdentamista lapsiperheiden tukiin.

"Mikäli Suomen kansantalouden kehitys heikkenee ja julkisia menoja joudutaan leikkaamaan, niin olisiko seuraavista menokohdista leikattava paljon, jonkin verran, vähän vai ei lainkaan?"

KAIKKI	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan	EOS
Vanhustenhuollosta	1 %	6 %	13 %	80 %	0 %
Terveydenhuollosta	1 %	7 %	14 %	78 %	0 %
Lapsiperheiden tuesta	1 %	9 %	16 %	73 %	1 %

Asuminen, koulutus ja työttömyysturva

Asumistukeen kohdentuvia leikkauksia barometriin haastatelluista nuorista 57 % ei ollut halukas hyväksymään lainkaan. Asumistuenkin kohdalla naiset olivat miehiä kriittisempiä leikkausten kohdentamisessa. Naisista asumistukeen kohdentuvia leikkauksia ei hyväksynyt osaa julkisten menojen leikkauksia 60 % vastanneista. Miehistä puolestaan asumistukeen kohdentuvia leikkauksia osana julkisen sektorin säästöjä ei hyväksynyt lainkaan 53 % vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna asumistuen leikkaukseen suhtautui kriittisimmin 20–24-vuotiaat, joista asumistuen leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan kaksi kolmasosaa vastanneista. Koulutustautan kautta tarkasteltuna ammattikoulun suorittaneista asumistuen leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 64 % vastanneista. Korkeakoulututkinnon suorittaneista asumistuen leikkaamiseen vastaavalla tavalla kriittisesti suhtautui vajaa kolmannes (31 %) vastanneista. Palkansaajista asumistuen leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 57 % barometriin vastanneista ja työttömistä tai lomautetuista nuorista asumistuen leikkauksiin yhtä kriittisesti suhtautui 77 % vastanneista.

Työttömyysturvaan kohdentuvia leikkauksia kaikista barometriin haastatelluista nuorista 55 % ei ollut lainkaan valmis hyväksymään. Naisista työttömyysturvan leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan 58 % vastanneista ja miehistä työttömyysturvan leikkauksiin suhtautui yhtä kriittisesti 51 % vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna vanhimmassa barometriin haastatellussa ryhmässä työttömyysturvan leikkauksiin suhtauduttiin kaikista kriittisimmin. Ikäryhmässä 25–29-vuotiaat 59 % vastanneista ei hyväksynyt lainkaan työttömyysturvaan kohdentuvia leikkauksia. Nuorimassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) vastaavasti ajatteli puolet vastanneista. Nuorten koulutustausta nousee suhtautumisessa työttömyysturvan leikkauksiin entistä selvemmin esiin. Ammattikoulun suorittaneista työttömyysturvaan ei halunnut kohdentaa lainkaan leikkauksia 72 % vastanneista. Korkeakoulututkinnon suorittaneista vastaavasti ajatteli 28 % barometriin vastanneista. Palkansaajista työttömyysturvan leikkauksiin ehdottoman kriittisesti suhtautui 61 % vastanneista ja työttömistä tai lomautetuista nuorista työttömyysturvan leikkaamista ei hyväksynyt lainkaan 79 % vastanneista.

Koulutusmenoihin kohdentuvia leikkauksia kaikista barometriin haastatelluista nuorista ei ollut valmis hyväksymään lainkaan 51 % vastanneista. Naisten ja miesten suhtautuminen koulutusmenoihin kohdentuviin leikkauksiin on saman suuntaisen. Naisista koulutusmenojen leikkausta ei ollut lainkaan valmis hyväksymään 52 % vastanneista ja barometriin haastatelluista miehistä vastaavasti ajatteli puolet vastanneista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna nuoret suhtautuivat yhdenmukaisesti koulutusmenojen leikkauksiin. Kaikissa ikäryhmissä noin puolet vastanneista ei hyväksynyt koulutusmenojen leikkauksia osana julkisten menojen leikkauksia. Korkeakoulututkinnon suorittaneista koulutusmenoihin kohdentuvia leikkauksia ei ollut lainkaan valmis hyväksymään 41 % vastanneista. Ammattikoulun käyneet suhtautuivat koulutusmenojen leikkauksiin korkeakoulututkinnon suorittaneita nuoria kriittisemmin. Ammattikoulun käyneistä nuorista koulutusmenojen leikkauksia ei hyväksynyt lainkaan puolet barometriin vastanneista. Barometrin toteutuksen aikana korkeakouluasteella opiskelevat nuoret sen sijaan olivat kriittisiä koulutukseen kohdentuvien leikkausten suhteen. Yli puolet (55 %) korkeakouluasteella opiskelevista nuorista ei hyväksynyt koulutusmenojen leikkauksia. Ammattikoulussa opiskelevista vastaavasti ajatteli tasan puolet barometriin vastanneista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista myös yli puolet (54 %) katsoi, ettei koulutusmenoista tulisi leikata lainkaan kansantalouden tilanteen heiketessä.

"Mikäli Suomen kansantalouden kehitys heikkenee ja julkisia menoja joudutaan leikkaamaan, niin olisiko seuraavista menokohdista leikattava paljon, jonkin verran, vähän vai ei lainkaan?"

	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan	EOS
KAIKKI					
Asumistuesta	2 %	18 %	22 %	57 %	1 %
Työttömyysturvasta	2 %	20 %	22 %	55 %	1 %
Koulutusmenoista	1 %	20 %	28 %	51 %	1 %

Liikunta- ja nuorisotyö, maatalous ja puolustusmenot

Liikunta ja nuorisotyön leikkauksiin osana julkisen talouden karsintaa barometriin haastatellut nuoret suhtautuvat myös kriittisesti. Lähes puolet (48 %) kaikista vastanneista katsoi, ettei leikkauksia saa kohdentaa liikunta- ja nuorisotyöhön. Vanhimmassa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) liikunta- ja nuorisotyöhön kohdentuvia leikkauksia ei hyväksynyt puolet vastanneista. Ikäryhmässä 20–24-vuotiaat vastaavalla tavalla kriittisesti liikunta- ja nuorisotyön leikkauksiin suhtautui 45 % vastanneista. Korkeakoulututkinnon suorittaneet nuoret olivat kaikista ryhmistä valmiimpia liikunta- ja nuorisotyöhön kohdentuviin leikkauksiin. Korkeakoulututkinnon suorittaneista 28 % katsoi, ettei liikunta- ja nuorisotyöstä voi leikata lainkaan. Ammattikoulun suorittaneista nuorista vastaavasti ajatteli yli puolet (57 %) vastanneista. Samoin korkeakouluasteella opiskelevat nuoret suhtautuivat liikunta- ja nuorisotyön leikkauksiin muita myönteisemmin. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista ehdottoman kielteisesti liikunta- ja nuorisotyön leikkauksiin suhtautui 40 % vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista vastaavasti katsoi puolet vastanneista. Peruskoululaisista liikunta- ja nuorisotyöhön kohdentuvia leikkauksia ei ollut valmis hyväksymään puolestaan 54 % vastanneista. Työttömät tai lomautetut nuoret olivat myös haluttomia hyväksymään liikunta- ja nuorisotyöhön kohdentuvia leikkauksia. Työttömistä nuorista 61 % katsoi, ettei liikunta- ja nuorisotyöstä tulisi leikata lainkaan. Vastaavasti palkansaajista ajatteli vajaa puolet (49 %) vastanneista.

Valmiimpia nuoret ovat barometrin antaman tuloksen mukaan hyväksymään maataloustukeen ja toisaalta puolustusmenoihin kohdentuvat leikkaukset. Maataloudesta kaikista haastatelluista nuorista ei ollut valmis leikkaamaan 36 % vastanneista. Vastaavasti maataloudesta katsoi voitavan leikata paljon 9 % ja jonkin verran 28 % kaikista barometriin vastanneista nuorista. Miehistä maataloudesta katsoi voitavan leikata paljon 12 % ja naisista hyväksyi maatalouteen kohdentuvat suuret leikkaukset 5 % vastanneista. Naisista maataloustukeen kohdentuvia leikkauksia ei hyväksynyt puolestaan lainkaan 39 % vastanneista ja barometriin haastatelluista miehistä vastaavasti ajatteli kolmannes (32 %) vastanneista.

Koulutustaustan kautta tarkasteltuna korkeakoulututkinnon suorittaneet nuoret olivat valmiimpia hyväksymään maatalouteen kohdentuvat leikkaukset. Korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista neljännes katsoi, ettei maataloustukeen voi kohdentaa lainkaan leikkauksia. Ammattikoulun suorittaneista nuorista kielteisesti maataloustukeen kohdentuviin leikkauksiin suhtautui 40 % vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista maatalouden leikkauksiin suhtautui kielteisesti samoin 40 % ja korkeakouluasteella opiskelevista nuorista maatalouden leikkauksia ei ollut valmis hyväksymään 30 % vastanneista. Palkansaajien ja työttömien nuorten kohdalla ei ole juurikaan eroja suhtautumisessa maataloustukien leikkauksiin. Palkansaajista 37 % katsoi, ettei maataloudesta voi leikata lainkaan ja työt-

tömistä tai lomautetuista nuorista leikkauksia maataloustukeen ei hyväksynyt lainkaan 39 % vastanneista.

Alueellisesti tarkasteltuna maatalouden leikkaukset ovat valmiimpia hyväksymään pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret. Heistä neljännes katsoi, ettei maatalouden tuista voi leikata lainkaan. Vastaavasti 16 % pääkaupunkiseudun nuorista katsoi maataloustuista voitavan leikata paljon. Etelä-Suomen läänissä asuvista nuorista maatalouteen kohdentuvat suuret leikkaukset hyväksyi 13 % vastanneista. Lapin läänissä asuvista nuorista maatalouteen kohdentuvat leikkaukset hyväksyi vastaavalla tavalla kaksi prosenttia vastanneista ja Itä-Suomen läänissä asuvista nuorista maatalouden runsaat leikkaukset hyväksyi neljä prosenttia vastanneista.

Yleiseen sosiaaliturvaan kohdentuvia leikkauksia barometriin haastatellut nuoret eivät ole kovinkaan valmiita hyväksymään. Selkeä leikkauskohde julkisten menojen osalta nuorten mielestä on puolustusmenot. Kaikista haastatelluista nuorista lähes neljännes (24 %) katsoi, että puolustusmenoista voidaan kansantalouden kehityksen heiketessä leikata paljon. Miesten ja naisten välillä on eroja suhtautumisessa puolustusmenoihin kohdentuviin leikkauksiin. Miehistä kaksi kolmasosaa katsoi puolustusmenoista voitavan leikata paljon tai jonkin verran. Naisista vastaavasti suhtautui puolustusmenojen leikkauksiin 75 % vastanneista. Puolustusmenojen leikkaukset hyväksytään yleisemmin myös barometriin haastatelluissa vanhemmissa ikäryhmissä. Ikäryhmässä 25–29-vuotiaat 80 % katsoi puolustusmenoja voitavan leikata paljon tai jonkin verran. Nuorimmassa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) puolustusmenojen leikkaukset hyväksyi vastaavasti 60 % vastanneista.

Suhtautumiseen puolustusmenojen leikkauksiin vaikutti myös nuorten koulutustausta. Korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista puolustusmenojen leikkaukset hyväksyi 84 % haastatelluista ja ammattikoulun suorittaneista nuorista 70 % vastanneista. Ero tulee vielä suuremmaksi kun tarkastellaan korkeakouluasteella ja toisaalta ammattikoulussa opiskelevien nuorten suhtautumista. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista puolustusmenoihin kohdentuvat leikkaukset hyväksyi 83 % ja ammattikoulussa opiskelevista leikkaukset hyväksyi 55 % vastanneista. Työttömiä ja palkansaajia verrattaessa palkansaajat ovat jonkin verran halukkaampia hyväksymään puolustusmenoihin kohdentuvat leikkaukset. Palkansaajista puolustusmenoja katsoi voitavan leikata paljon tai jonkin verran 76 % vastanneista ja työttömistä puolustusmenoihin kohdentuvat leikkaukset hyväksyi 72 % vastanneista. Alueellisesti tarkasteltuna puolustusmenojen leikkaukset hyväksyivät yleisimmin pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret. Näistä 72 % katsoi puolustusmenoja voitavan leikata paljon tai jonkin verran. Vastaavasti Lapin läänin alueella asuvista nuorista ajatteli runsas puolet (56 %) vastanneista.

”Mikäli Suomen kansantalouden kehitys heikkenee ja julkisia menoja joudutaan leikkaamaan, niin olisiko seuraavista menokohdista leikattava paljon, jonkin verran, vähän vai ei lainkaan?”

	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan	EOS
KAIKKI					
Liikunta- ja nuorisotyö	3 %	24 %	25 %	48 %	1 %
Maataloustuki	9 %	28 %	23 %	36 %	5 %
Puolustusmenot	24 %	46 %	17 %	10 %	2 %

Sosiaaliturvan yhteydessä Suomessa on keskusteltu myös kansalaispalkasta. Keväällä 1996 barometrissä esitettiin nuorille kysymys ”Suomessa on keskusteltu sosiaaliturvan eri muotojen yhdistämisestä kansalaispalkaksi. Mikä on mielestäsi

vähimmäissumma, jolla tulee kuukauden toimeen?” Tuolloin 28 % vastanneista katsoi toimeentulon kannalta riittäväksi kansalaispalkan suuruudeksi 3000 – 3999 markkaa kuukaudessa. Seuraavaksi eniten mainintoja sai suuruusluokka 4000 – 4999 markkaa kuukaudessa, minkä summan joka viides vastanneista katsoi riittäväksi toimeentulonsa kannalta. Keväällä 1996 17 % vastanneista katsoi kuukauden menoihin riittävän kansalaispalkkana 2000 – 2999 markkaa.

Kevään 1998 barometriin haastatelluista nuorista edelleenkin suurin osa katsoi kansalaispalkan suuruudeksi riittävän 3000 – 3999 markkaa kuukaudessa. Tuon summan katsoi elämisen kannalta riittäväksi neljännes vastanneista. Puolestaan suuruusluokan 4000 – 4999 markkaa kuukaudessa katsoi riittäväksi kansalaispalkan suuruudeksi viidennes vastanneista. Suuruusluokan 2000 – 2999 markkaa katsoi 16 % vastanneista riittäväksi kansalaispalkan suuruudeksi. Samoin 16 % vastanneista sijoitti kansalaispalkan suuruusluokkaan 5000 – 5999 markkaa kuukaudessa.

7. Tyytyväisyys

Tyytyväisyys elämään ylipäätään

Nuorilta on kysytty kevään 1997 ja kevään 1998 barometreissä tyytyväisyydestä omaan elämäänsä ylipäätään sekä tyytyväisyyttä omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Tyytyväisyyttä omaan elämäänsä sekä taloudelliseen tilanteeseensa nuoret saivat arvioida asteikolla neljästä kymmeneen. Kevään 1997 barometriin haastatelluista nuorista 10 % oli täysin tyytyväisiä omaan elämäänsä kaiken kaikkiaan. Täysin tyytymättömiä omaan elämäntilanteeseensa oli keväällä 1997 kaikista haastatelluista alle prosentti. Valtaosa keväällä 1997 haastatelluista nuorista antoi omalle elämäntilanteelleen ja tyytyväisyydelle elämäänsä kaiken kaikkiaan arvosanan yhdeksän. Kaikista vastanneista 41 % antoi omalle elämäntilanteelleen tuolloin arvosanan yhdeksän. Työttömistä nuorista 46 % arvioi keväällä 1997 elämänsä kaiken kaikkiaan kouluarvosanoilla kahdeksikon arvoiseksi.

Kovin merkittäviä muutoksia nuorten kohdalla ei ole tapahtunut vuodessa heidän arvioidessaan tyytyväisyyttään elämäänsä kaiken kaikkiaan. Valtaosa kaikista barometriin haastatelluista nuorista ilmoittaa olevansa elämäänsä ylipäätään varsin tyytyväisiä. Tyytyväisyyden suhteen kaikista nuorista elämälleen antoi 44 % arvosanan yhdeksän. Täysin tyytyväisiä elämäänsä kaikista nuorista oli 11 %. Arvosanan viisi omalle elämälleen kaiken kaikkiaan antoi kaikista barometriin haastatelluista nuorista yksi prosentti. Naiset ovat barometrin antaman tuloksen mukaan miehiä jonkin verran tyytyväisempiä elämäänsä. Naisista elämälleen tyytyväisyyden suhteen antoi arvosanan yhdeksän tai kymmenen 58 % vastanneista. Miehistä vastaavalla tavalla arvioi omaa elämäänsä 51 % barometriin haastatelluista. Ikäryhmittäin tarkasteltuna omaan elämäänsä kaikkein tyytyväisimpiä ovat nuorimpaan ikäryhmään kuuluvat. Nuorimmassa ikäryhmässä omalle elämälleen tyytyväisyyden suhteen arvosanan yhdeksän tai kymmenen antoi vastanneista 58 %. Vanhimmassa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) vastaavalla tavalla tyytyväisiä omaan elämäänsä kaiken kaikkiaan oli kevään 1998 barometrin mukaan 53 % vastanneista.

Koulutustaustan kautta tarkasteltuna tyytyväisimpiä elämäänsä olivat korkeakoulututkinnon suorittaneet nuoret. Näistä arvosanan yhdeksän tai kymmenen elämälleen antoi 56 % vastanneista. Ammattikoulun käyneistä vastaavalla tavalla omaa elämäntilannettaan arvioi puolet barometriin vastanneista. Tyytyväisyyteen omaan elämään kaiken kaikkiaan vaikuttaa nuorten kohdalla selkeästi työttömyys. Työttömistä tai lomautetuista nuorista arvosanan yhdeksästä kymmeneen omalle elämälleen kaiken kaikkiaan antoi 28 % vastanneista. Palkansaajista vastaavalla tavalla omaa elämäänsä kaiken kaikkiaan arvioi 53 % barometriin vastanneista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista kukaan ei kuitenkaan antanut elämäntilanteelleen tyytyväisyyden suhteen arvosanaa neljä. Arvosanalla viisi elämäänsä kaiken kaikkiaan kuvasi tyytyväisyyden suhteen työttömistä nuorista kolme prosenttia. Työttömien nuorten kohdalla tyytyväisyyteen vaikutti barometrin mukaan heidän koulutuksensa. Työttömät ja vailla mitään ammatillista koulutusta olevat nuoret ovat ammatillisen koulutuksen saaneita työttömiä tyytymättömämpiä omaan elämäänsä. Työttömistä ja vailla mitään ammatillista koulutusta olevista nuorista omalle elämälleen antoi arvosanan yhdeksän tai kymmenen 26 % vastanneista. Vastaavasti työttömistä nuorista, joilla oli jokin ammatillinen tutkinto takanaan, antoi arvosanan yhdeksän tai kymmenen elämälleen 29 % vastanneista.

"Kuinka tyytyväinen olet nykyiseen elämääsi kaiken kaikkiaan?"

arvosana	Kaikki	Miehet	Naiset	Työttömät
4	0 %	0 %	0 %	0 %
5	1 %	1 %	1 %	3 %
6	2 %	2 %	2 %	7 %
7	11 %	13 %	8 %	24 %
8	32 %	33 %	31 %	38 %
9	44 %	41 %	47 %	22 %
10	11 %	10 %	11 %	7 %

Alueellisesti tarkasteltuna tyytyväisimmät nuoret löytyvät barometrin mukaan Oulun läänistä. Oulun läänissä asuvista nuorista arvosanan yhdeksän tai kymmenen elämälleen kaiken kaikkiaan antoi 60 % vastanneista. Lapin läänissä asuvista nuorista vastaavan arvosanan elämälleen kaiken kaikkiaan antoi 48 % vastanneista. Etelä-Suomen läänissä asuvista nuorista yhdeksän tai täyden kymmenen arvoisena elämänsä piti 53 % vastanneista.

Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen

Nuorilta kysyttiin myös heidän tyytyväisyyttään omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Keväällä 1997 kolmannes nuorista antoi omalle taloudelliselle tilanteelleen kouluarvosanan kahdeksan. Tyytyväisyys taloudelliseen tilanteeseen on vuoden aikana hieman parantunut. Kolmannes antoi edelleen omalle taloudelliselle tilanteelleen arvosanan kahdeksan. Kaikista vastanneista omalle taloudelliselle tilanteelleen arvosanan yhdeksän antoi 16 %, kun vuosi sitten vastaavalla tavalla omaa taloudellista tilannettaan arvioi 11 % vastanneista. Tyytyväisyyteen omaan taloudelliseen tilanteeseen vaikutti selvästi vastaajan ikä. Nuorimmassa ikäryhmässä (15–19-vuotiaat) arvosanan yhdeksän omalle taloudelliselle tilanteelleen antoi 22 % vastanneista. Puolestaan ikäryhmässä 25–29-vuotiaat arvosanan yhdeksän taloudelliselle tilanteelleen antoi vastanneista 13 %. Samoin tyytyväisyyttä taloudelliseen tilanteeseen nuorten kohdalla selittää koulutus. Korkeakoulututkinnon suorittaneista arvosanan yhdeksän omalle taloudelliselle tilanteelleen antoi 34 % vastanneista. Vastaavasti ammattikoulun suorittaneista arvosanalla yhdeksän tyytyväisyyttä omaan taloudelliseen tilanteeseensa kuvasi 13 % vastanneista.

Tarkasteltaessa eri kouluasteilla opiskelevien nuorten tyytyväisyyttä omaan taloudelliseen tilanteeseensa erot tasoittuvat. Arvosanan yhdeksän tyytyväisyydelleen omaan taloudelliseen tilanteeseensa korkeakouluasteella opiskelevista nuorista antoi joka kymmenes vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista vastaavasti arvosanan yhdeksän omalle taloudelliselle tilanteelleen antoi 9 % vastanneista. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista omalle taloudelliselle tilanteelleen arvosanan neljästä kuuteen antoi 39 % vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista nuorista taloudellisen tilanteensa arvioi neljästä kuuteen 35 % vastanneista.

Opiskelevat nuoret erottuvatkin omana ryhmänään nuorten arvioidessa tyytyväisyyttään omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Nuorten kohdalla tyytymättömyys taloudelliseen tilanteeseen liittyy selkeästi opiskeluvaiheeseen. Barometriin haastatellut palkansaajat ovat opiskelijoita selvästi tyytyväisempiä omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Palkansaajista arvosanan kahdeksan omalle taloudelliselle tilanteelleen antoi 41 % vastanneista. Arvosanan yhdeksän tai kymmenen palkansaajista omalle taloudelliselle tilanteelleen antoi 19 % vastanneista.

"Kuinka tyytyväinen olet tällä hetkellä omaan taloudelliseen tilanteeseesi?"

arvosana	Kaikki	Miehet	Naiset	Palkansaajat	Työttömät
4	3 %	3 %	3 %	1 %	9 %
5	7 %	7 %	7 %	3 %	17 %
6	14 %	15 %	13 %	9 %	22 %
7	24 %	22 %	26 %	27 %	24 %
8	33 %	35 %	31 %	41 %	19 %
9	16 %	15 %	16 %	17 %	7 %
10	3 %	3 %	4 %	3 %	1 %

Alueellisesti tarkasteltuna pääkaupunkiseudulla asuvat nuoret ovat muita tyytyväisempiä omaan taloudelliseen tilanteeseensa. Pääkaupunkiseudun nuorista tyytyväisyyttään omaan taloudelliseen tilanteeseensa arvioi arvosanoilla kahdeksasta kymmeneen 58 % vastanneista. Vastaavasti Lapin läänissä asuvista nuorista omalle taloudelliselle tilanteelle kukaan vastanneista ei antanut arvosanaa kymmenen. Kahdeksasta yhdeksään Lapin läänissä asuvista nuorista tyytyväisyyttään omaan taloudelliseen tilanteeseensa arvioi runsas kolmannes (36 %) vastanneista. Itä-Suomen läänissä asuvista nuorista puolestaan omalle taloudelliselle tilanteelleen arvosanan kahdeksasta kymmeneen antoi 45 % barometriin haastatelluista.

8. Syrjäytymien

Kevään 1998 barometrissä nuorilta kysyttiin myös heidän käsitystään syrjäytymisestä. Syrjäytymien on liitetty julkisessa keskustelussa korkeaan nuorisotyöttömyyteen ja siitä helposti seuraavaan yhteiskunnalliseen passiivisuuteen ja tulevaisuudenuskon kadottamiseen. Barometrissä nuorille annettiin yhdeksän vaihtoehtoa, joiden kohdalla nuoret saivat arvioida liittyvätkö ne syrjäytymiseen paljon, jonkin verran, vähän vai ei lainkaan. Vaihtoehtoina nuoret arvioivat koulutuksen puutetta, työpaikan puutetta, ystävien puutetta, vähäistä yhteiskunnallista aktiivisuutta, tulevaisuudenuskon puutetta, huonoja elämäntapoja, harrastuksien puutetta, omaa laiskuutta tai välinpitämättömyyttä sekä rahan tai toimeentulon puutetta. Kaikkien eri vaihtoehtojen kohdalla nuoret kokivat yleisesti niiden liittyvän syrjäytymiseen tai syrjäytymiskehitykseen. Tarkasteltaessa kunkin vaihtoehdon kohdalla paljon tai jonkin verran -vastauksia, syrjäytymiseen liittyy ennen muuta nuorten mielestä oma laiskuus tai välinpitämättömyys. Kaikista vastanneista 88 % katsoi oman laiskuuden tai välinpitämättömyyden liittyvän syrjäytymiseen paljon tai jonkin verran.

Oman laiskuuden tai välinpitämättömyyden jälkeen nuoret liittivät syrjäytymiseen ystävien puutteen. Vastanneista 79 % katsoi ystävien puutteen liittyvän syrjäytymiskehitykseen paljon tai jonkin verran. Työpaikan puutteen vastanneista 78 % katsoi liittyvän syrjäytymiseen ja 75 % katsoi rahan tai toimeentulon niukkuuden liittyvän oleellisesti syrjäytymiseen. Tulevaisuudenuskon puutteen syrjäytymiseen katsoi liittyvän paljon tai jonkin verran 70 % vastanneista ja koulutuksen puutteen haastatelluista nuorista 69 % katsoi liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen. Harrastusten puutteen mainitsi syrjäytymiseen liittyvän seikkana 67 % vastanneista ja vähäisen yhteiskunnallisen aktiivisuuden katsoi 64 % liittyvän syrjäytymiseen paljon tai jonkin verran.

Eroja eri vaihtoehtojen välille saadaan, kun tarkastellaan nuorten käsityksiä syrjäytymiseen liittyvistä seikoista ääripäiden kautta. Kaikista vastanneista 56 % katsoi oman laiskuuden tai välinpitämättömyyden liittyvän paljon syrjäytymiseen. Vastaa-vasti 4 % vastanneista katsoi, ettei omalla laiskuudella tai välinpitämättömyydellä ollut mitään tekemistä syrjäytymisen kanssa. Laiskuuden tai välinpitämättömyyden yhdistämisessä syrjäytymistä määrittäväksi tekijäksi tuli eroja myös eri vastaajaryhmien välillä. Nuorimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä laiskuuden tai välinpitämättömyyden katsoi liittyvän syrjäytymiseen keskeisesti puolet (51 %) vastanneista. Vastaa-vasti vanhimmassa ikäryhmässä (25–29-vuotiaat) kaksi kolmasosaa vastanneista katsoi oman laiskuuden tai välinpitämättömyyden liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen. Koulutustaustan kautta tarkasteltuna korkeakoulututkinnon suorittaneista nuorista 71 % katsoi oman laiskuuden tai välinpitämättömyyden liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen. Ammattikoulun suorittaneista vastaavasti ajatteli 55 % vastanneista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista oman laiskuuden tai välinpitämättömyyden mainitsi liittyvän syrjäytymiseen keskeisesti puolet (51 %) vastanneista. Palkansaajien keskuudessa vastaavasti katsoi laiskuuden tai välinpitämättömyyden kohdalla 65 % vastanneista.

Ystävien puutteen katsoi liittyvän paljon syrjäytymiseen 45 % kaikista vastanneista. Ystävien puutteen liittämisessä syrjäytymiseen tulee eroja miesten ja naisten välillä. Miehistä ystävien puutteen katsoi liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen 36 % vastanneista, mutta naisista ystävien puutteen katsoi liittyvän paljon syrjäytymiseen yli puolet (54 %) vastanneista. Ystävien puute osana syrjäytymistä korostui myös vanhimmassa haastatellussa ikäryhmässä. Näistä myös yli puolet (51 %) katsoi ystävien puutteen liittyvän syrjäytymiseen paljon. Vastaa-vasti ikäryhmässä 15–19-vuotiaat ystävien puutteen yhdisti keskeisesti syrjäytymiseen 37 % vastanneista. Ystävien puute osana syrjäytymistä korostui myös korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten keskuudessa. Näistä 71 % yhdisti ystävien puutteen syrjäy-

tymiseen tai syrjäytymiskehitykseen keskeisesti. Vastaavasti ammattikoulun suorittaneista nuorista ystävien puutteen 38 % katsoi liittyvän syrjäytymisen paljon. Palkansaajista ystävien puutteen yhdisti syrjäytymiseen keskeisesti 45 % vastanneista ja työttömistä nuorista 38 %.

Erityisen keskeisesti syrjäytymiseen liittyviä seikkoja nuorten mielestä olivat myös työpaikan puute, tulevaisuudenuskon puute ja huonot elämäntavat. Työpaikan puutteen 35 % katsoi liittyvän paljon syrjäytymiseen ilmiönä. Erityisesti naiset kokivat työttömyyden liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen. Vastanneista naisista 43 % katsoi työttömyyden liittyvän paljon syrjäytymiseen, kun taas miehistä vastaavasti ajatteli 26 % vastanneista. Työttömyyden merkitys osana syrjäytymistä kasvaa myös iän myötä. Nuorimmassa barometriin haastatellussa ikäryhmässä työttömyyden katsoi viidennes vastanneista liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen. Vastaavasti vanhimmassa ikäryhmässä työttömyyden katsoi liittyvän syrjäytymiseen paljon puolet vastanneista. Palkansaajista 43 % katsoi työttömyyden tai työpaikan puutteen liittyvän paljon syrjäytymiseen ja työttömistä työpaikan puutteen ja syrjäytymisen keskeisen kytköksen tunnisti 36 % vastanneista. Työttömyyden yhdistäminen syrjäytymiseen korostuu myös tarkasteltaessa nuorten koulutustaustaa. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista työpaikan puutteen katsoi liittyvän syrjäytymiseen paljon 45 % vastanneista ja ammattikoulussa opiskelevista työttömyyden yhdisti keskeisesti syrjäytymiseen viidennes vastanneista.

Tulevaisuudenuskon puutteen kaikista vastanneista kolmannes katsoi liittyvän syrjäytymiseen paljon. Naisista tulevaisuudenuskon puutteen katsoi liittyvän keskeisesti syrjäytymiseen 39 % vastanneista ja miehistä vastaavasti syrjäytymisen ja tulevaisuudenuskon menettämisen yhdisti 29 % vastanneista. Myös vanhin haastateltu ikäryhmä yhdisti syrjäytymisen ja tulevaisuudenuskon puutteen muita useammin. Ikäryhmässä 42 % katsoi tulevaisuudenuskon puutteen liittyvän syrjäytymiseen paljon ja vastaavasti nuorimmassa ikäryhmässä syrjäytymisen ja tulevaisuudenuskon puutteen yhdisti toisiinsa vastaavalla tavalla 23 % vastanneista.

Huonojen elämäntapojen kohdalla tulee esiin vastaavat erot eri vastaajaryhmien kesken. Naisista huonojen elämäntapojen katsoi runsas kolmannes (35 %) liittyvän paljon syrjäytymiseen. Miesten kohdalla vastaava luku oli barometrin mukaan 28 %. Vanhimmassa ikäryhmässä huonot elämäntavat yhdisti syrjäytymiseen keskeisesti 41 % vastanneista ja nuorimmassa ikäryhmässä elämäntapojen ja syrjäytymisen yhteyden näki keskeisenä 24 % vastanneista.

Rahan tai toimeentulon yhdisti syrjäytymiseen keskeisesti neljännes vastanneista. Rahan ja toimeentulon puutteen kohdalla naiset ja miehet eroavat toisistaan arvioidensa suhteen. Naisista rahan tai toimeentulon puutteen yhdisti keskeisesti syrjäytymiseen 28 % ja miehistä 21 % vastanneista. Työttömistä tai lomautetuista nuorista rahan tai toimeentulon puutteen katsoi liittyvän paljon syrjäytymiseen 42 % vastanneista. Palkansaajien kohdalla vastaava luku oli 26 %. Samoin vanhimmassa ikäryhmässä myös rahan tai toimeentulon puute yhdistettiin syrjäytymiseen useammin kuin nuoremmassa ikäryhmissä. Harrastusten puutteen kaikista haastatelluista nuorista 19 % katsoi liittyvän paljon syrjäytymiseen ja yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja syrjäytymisen keskeisen yhteyden mainitsi 18 % vastanneista.

Vaikka nuoret arvostavat koulutusta keskeisenä kanavana työmarkkinoille pääsyn suhteen, koulutuksen puutteen ja syrjäytymisen välillä he eivät näe merkittävää yhteyttä. Kaikista vastanneista 15 % katsoi koulutuksen puutteen liittyvän syrjäytymiseen paljon. Vanhimmassa ikäryhmässä koulutuksen puutteen ja syrjäytymisen välisen keskeisen yhteyden mainitsi 18 % vastanneista ja nuorimmassa haastatellussa ikäryhmässä joka kymmenes vastanneista. Korkeakouluasteella opiskelevista nuorista koulutuksen puutteen katsoi liittyvän syrjäytymiseen paljon neljännes vastanneista. Ammattikoulussa opiskelevista vastaavasti koulutuksen puutteen ja syrjäytymisen välistä keskeistä yhteyttä korosti 4 % vastanneista.

